

NYT MINÄ SUUTUN!

Menetelmiä aggressiivisesti ja levottomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen

Sonja Kupiainen ja Sanna Ollikainen

Opinnäytetyö, syksy 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kupiainen, Sonja & Ollikainen, Sanna. Nyt minä suutun! Menetelmiä aggressiivisesti ja levottomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen. Syksy 2014, 92 sivua, 5 liitettä.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyön tärkeimpänä tavoitteena oli koota ja antaa vinkkejä kasvatustyöntekijöille toimintatavoista aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen. Tavoitteena oli kyselyn avulla selvittää millaiset tilanteet johtavat lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä millaisia toimintamalleja vanhemmilla ja työntekijöillä on näitä haastavia tilanteita varten. Tarkoituksena oli saada koottua tiiviisti hyviä sekä käytännöllisiä rauhoittamisen menetelmiä lasten kanssa työskenteleville ja lasten vanhemmille.

Yhteistyökumppanina toimi Leppävirran seurakunnan lapsi- ja perhetyö. Opinnäytetyö on tehty 3 – 6-vuotiaiden ikäryhmästä.

Opinnäytetyö on luonteeltaan tuotekehittely eli produktio. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opasvihkonen Leppävirran seurakunnan lapsi- ja perhetyöhön ja lasten vanhemmille. Opasvihkoseen on koottu toimivia menetelmiä lapsen aggressiivisen käytöksen rauhoittamiseen. Menetelmät ovat vapaasti sovellettavissa eri-ikäisille lapsille.

Opasvihkosta varten tehtiin kyselyt päiväkerhon työntekijöille sekä lasten vanhemmille. Kyselyjen tarkoituksena oli tuoda oppaaseen taustatietoa, kuinka lapsen käyttäytyminen ilmenee ja onko vanhemmilla sekä työntekijöillä jo olemassa olevia rauhoittamisen menetelmiä lapsille. Kyselyiden mukaan vanhemmilla ja työntekijöillä on menetelmiä lapsen rauhoittamiseen. Tärkeimpänä koettiin syli. Kyselyistä selvisi, että lapsen aggressiivinen käytös ilmenee yleisimmin raivoamisena, huutamisena sekä fyysisenä aggressiivisuutena, kuten lyömisenä.

Asiasanat: lasten aggressiivisuus, levottomuus, päiväkerhotyö, rauhoittaminen

ABSTRACT

Kupiainen, Sonja & Ollikainen, Sanna. Now I'm angry! Methods for calming down a child behaving aggressively and restlessly. Autumn 2014. 92 pages. 5 appendices. Diaconia University of Applied Sciences, Pieksämäki. Programme of Social services, Bachelor of social services + Kindergarten teacher competence.

The aim of this thesis was to expand the workers procedure to handle aggressive children. The goal of the survey was to define the situations which lead to a child's aggressive behavior and the type of methods the parents and daycare workers have in these challenging situations. The purpose was to collect a compact set of good and practical calming methods, which can be used by parents and daycare workers.

The thesis was made in co-operation with youth and family services of the parish of Leppävirta. The thesis was made by examining the age group of 3-6 years old children.

The nature of the thesis is a product development. As a final result the guide book was made for youth and family services of the parish of Leppävirta and for the parents. The guide book contains working solutions for calming an aggressive child and the methods can be applied for children at different ages.

As a background study for the guide book the survey was made for the workers at the daycare and parents. The goal for the survey was to get information how the aggression is shown and the type of methods the daycare workers and parents use to calm the aggressive child. The most important calming method was taking an aggressive child to a lap. The survey results indicate that the aggression is mostly shown as raging, yelling and physical aggression, such as hitting.

Key words: aggressive behavior of children, restlessness, kindergarten, pacify.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA YHTEISTYÖKUMPPANI	8
2.1 Lähtötilanne	8
2.2 Opinnäytetyön tavoitteet	9
2.3 Leppävirran seurakunta.....	10
2.4 Kohderyhmä.....	10
3 LAPSEN LEVOTTOMUUS JA AGGRESSIIVISUUS	12
3.1 Levottomuus	12
3.2 Aggressio	13
3.3 Aggressiivisuus	14
3.4 Lapsen kohtaaminen	15
3.5 Tutkimuksia ja projekteja.....	18
4 YLEISIMPIÄ AGGRESSIIVISEN JA LEVOTTOMAN KÄYTÖKSEN AIHEUTTAJIA ...	21
4.1 Aggressiivisen käyttäytymisen syitä.....	21
4.2 Käytöshäiriöt.....	23
4.3 Uhmakkuushäiriö.....	25
4.4 ADHD	25
5 OPPAASSA KÄYTETTÄVIÄ MENETELMIÄ LAPSEN RAUHOITTAMISEKSI	27
5.1 Päivästrukturi	27
5.2 Positiivinen vahvistaminen	28
5.3 Vihan purkaminen toimintaan.....	29
5.4 Liikennevalot	30
5.5 Sylissäpitohoito.....	31
5.6 Theraplay	33
6 NYT MINÄ SUUTUN! MENETELMIÄ AGGRESSIIVISTEN LASTEN KOHTAAMISEEN JA RAUHOITTAMISEEN	35
6.1 Oppaan suunnittelu	35
6.2 Kyselylomakkeet.....	36

6.3 Opasvihkosien sisältö.....	38
7 KYSELYIDEN TULOKSET.....	40
7.1 Päiväkerholaisten vanhemmat.....	40
7.1.1 Lapsen käyttäytyminen ja sen muutokset	40
7.1.2 Lapsen aggressiivinen käytös.....	41
7.1.3 Vanhempien menetelmiä lapsen rauhoittamiseen	43
7.2 Seurakunnan kasvatustyön työntekijät.....	47
8 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA JA POHDINTAA	49
8.1 Opasvihkosien arviointi	49
8.2 Työn luotettavuus ja eettisyys.....	50
8.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi	52
8.4 Ammatillinen kasvu	54
LÄHTEET.....	56
LIITE 1: Opinnäytetyön esittely vanhemmille	60
LIITE 2: Kyselylomake vanhemmille.....	61
LIITE 3: Kyselylomake työntekijöille	69
LIITE 4: Palautelysely	73
LIITE 5: Opasvihkonen	74

1 JOHDANTO

Kiukku paisui ensin rinnassa. Tuntui kuin hän räjähtäisi. Sitten kiukku kihahti päähän. Silmissä välkkyi mustia ja punaisia salamoita, ja hänen teki mieli huutaa. Huutaa jotain oikein ilkeää. (Stenberg 2006, 5.)

Stenbergin lasten kirjassa, *Perttua harmittaa*, kuvataan hyvin, kuinka aggressio ottaa vallan (Stenberg 2006, 5). Jokainen on tuntenut joskus samanlaisia tunteita. Jokaisella on huonoja päiviä. Kaikilla lapsilla esiintyy aggressiivista käyttäytymistä jollain tavalla. Aggressiivisuus ei aina tarkoita väkivaltaista käytöstä, vaan se voi olla jotain aivan muuta.

Viime vuosien ja vuosikymmenten aikana lasten käytöshäiriöt ovat lisääntyneet, joten nykyään on varsin yleistä, että päiväkodin lapsiryhmissä on aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Asiasta on tehty kansainvälisiä tutkimuksia ja ne osoittavat, että 4–12 % 10–11 vuotiaista lapsista kärsii käytöshäiriöistä. Nuoruusikäisistä tytöistä 4–6 % kärsii käytöshäiriöistä ja pojista 10–13 %. Käytöshäiriö voi alkaa jo ennen 10-ikävuotta. (Duodecim 2012 a.)

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi aggressiivisesti ja levottomasti käyttäytyvät lapset. Työssä käsittelemme yleisimpiä aggressiivisen käyttäytymisen yhteydessä olevia tekijöitä ja tilanteita. Olemme huomanneet, että monissa lapsiryhmissä on aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Tulevina sosionomeina ja lastentarhanopettajina meitä kiinnosti erityisesti se, kuinka voimme tukea ja auttaa näitä lapsia. Jokainen lapsi käyttäytyy jossain vaiheessa aggressiivisesti. Tämä voi johtua pettymyksistä, lasten välisistä riidoista, malttamattomuudesta tai levottomuudesta. Tahdoimme tehdä opinnäytetyömme sellaisesta aiheesta, josta on hyötyä tulevaisuudessa. Tulevassa työssämme tarvitsemme taitoja ja tarvittavia menetelmiä lapsen rauhoittamiseen.

Teemme opinnäytetyömme Leppävirran seurakunnan päiväkerhotyöhön. Seurakunnan päiväkerhoja on yhteensä neljässä Leppävirran kylänosassa, taajamassa sekä pitäjillä.

Päiväkerhot ovat kerran viikossa tai kaksi kertaa viikossa kolmen tunnin ajan. Kerho-ryhmissä voi enimmillään olla 12 lasta. Opinnäytetyön tuotoksena syntyvä opasvihkonen antaa käytännön vinkkejä lasten kanssa työskenteleville ja lasten vanhemmille siitä, kuinka rauhoittaa aggressiivisesti käyttäytyvää lasta.

Toivomme, että opasvihkosesta on hyötyä yhteistyökumppanillemme sekä myös lasten vanhemmille. Halusimme etsiä jo toimivia menetelmiä lasten aggressiivisen käyttäytymisen kohtaamiseen sekä tukemiseen ja tuoda niitä esille opinnäytetyössämme. Monet menetelmät olivat meille tuntemattomia, mutta varhaiskasvatuksen työntekijät ovat niihin ehkä törmänneet työelämässään. Uskomme kuitenkin opinnäytetyömme olevan hyödyllinen apu työelämässä oleville, opiskelijoille sekä vanhemmille, jotka kohtaavat aggressiivisia lapsia.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA YHTEISTYÖKUMPPANI

Tässä luvussa kuvaamme opinnäytetyön lähtötilannetta ja sitä, kuinka opinnäytetyömme rajautui juuri aggressiivisiin lapsiin ja rauhoittamisen menetelmiin. Kuvaamme työelämän yhteistyökumppaniamme eli Leppävirran seurakunnan päiväkerhotyötä. Kerromme myös opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteista. Lopuksi kuvaamme lyhyesti kohderyhmän, joille opinnäytetyö painottuu.

2.1 Lähtötilanne

Suoritamme sosionomiopiskelujen yhteydessä lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottavat opinnot. Näin ollen opinnäytetyö käsittelee lapsia ja perheitä. Meitä kiinnosti lasten rauhoittaminen eri menetelmien avulla, erityisesti toiminnan kautta käytettävät menetelmät. Opinnäytetyössä tarkastelun kohteena on erilaisia lasten rahoittamiseen liittyvät menetelmät. Opinnäytetyössä selvitetään millaisia menetelmiä on olemassa levottomasti ja aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen.

Opinnäytetyötä miettiessä oli jo selvää, kuka olisi työn yhteistyökumppani. Olimme kuulleet, että Leppävirran seurakunta toivoo heille tehtävän opinnäytetyötä, joten otimme heihin yhteyttä opinnäytetyömme tiimoilta. Aluksi tarkoituksena oli tehdä lastensuojeluun liittyvä opinnäytetyö, mutta emme saaneet kiinni työn sisällöstä. Pyysimme yhteistyökumppanilta ideoita, joiden avulla työn aihe rajautui aggressiivisesti ja levottomasti käyttäytyviin lapsiin ja heidän rauhoittamiseen. Opinnäytetyö kuitenkin muokkautui ajan kuluessa oikeaan muotoonsa ja yhteistyökumppanille tämä aihe sopi todella hyvin.

Opinnäytetyö on luonteeltaan tuotekehittely, toiselta nimeltään produktio. Produktion tarkoituksena on luoda jokin tuotos tai kehittää työelämän menetelmiä ja työvälineitä.

(Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 33–34.) Työn tarkoituksena oli tehdä opasvihkonen Leppävirran seurakunnalle, jonka tarkoituksena on antaa työkaluja lasten rahoittamiseen tarvittaessa. Aihe on ajankohtainen, koska aggressiivista käyttäytymistä esiintyy lapsilla enenevässä määrin.

Aggressiivisuuden käsite on hyvin laaja, joten aihe täytyi saada rajattua. Leppävirran seurakunnalla on päiväkerhoja 3–6-vuotiaille lapsille, joten aiheena on tähän ikäluokkaan kuuluvien lasten aggressiivinen käyttäytyminen. Opasvihkosen esimerkkitalanteissa tuodaan esille myös hieman nuorempien lasten käyttäytymistä, koska menetelmiä voi soveltaa myös nuoremmille ikäluokille.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lapsen aggressiivisuuden yhteydessä olevia syitä ja taustatekijöitä sekä pohtia, milloin lapsen käyttäytyminen poikkeaa normaalista ja mikä sen aiheuttaa. Työssä kerromme myös yleisimpiä käytöshäiriöitä. Tavoitteena oli kyselyn avulla selvittää millaiset tilanteet johtavat lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen, millaisia menetelmiä työntekijöillä ja vanhemmilla on lasten rauhoittamiseen ja kuinka he ovat näissä haastavissa tilanteissa onnistuneet. Tavoitteena oli saada koottua tiiviisti hyviä sekä käytännöllisiä rauhoittamisen menetelmiä lasten kanssa työskenteleville ja lasten vanhemmille.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli antaa ideoita, joilla seurakunnan työntekijät voivat laajentaa ja monipuolistaa toimintatapojaan koskien lasten rauhoittamista sekä tuoda tietoa jo pitkään käytetyistä erilaisista aggressiivisen lapsen rauhoittamisen menetelmistä. Kuvatut menetelmät ovat vapaasti sovellettavissa eri päiväkerhon lapsiryhmiin lapsen yksilölliset piirteet huomioiden. Yksi opinnäytetyön tavoitteista oli vanhemmille tiedottaminen eri menetelmistä lasten rauhoittamiseksi. Tarkoituksena oli, että oppaasta olisi tulevaisuudessa hyötyä sekä päiväkerhon työntekijöille että lasten vanhemmille. Halusimme etsiä ja antaa turvallisia neuvoja aggressiivisen lapsen tukemiseen ja kohtaamiseen.

Opinnäytetyö kuuluu osana opintoja ja sillä mitataan ammatillista osaamista. Työn tekeminen on pitkä prosessi, jossa vaaditaan luovuutta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 23–24.) Tämän takia tavoitteenamme on rakentaa omaa ammatillisuuttamme. Kehitämme koko opinnäytetyön prosessin ajan omaa ammatillista kasvuamme.

2.3 Leppävirran seurakunta

Opinnäytetyö tehtiin Leppävirran seurakunnan päiväkerhotyön lastenohjaajille. Seurakunnan päiväkerhoja on yhteensä neljässä eri Leppävirran kylässä, taajamassa sekä pitäjällä. Päiväkerhot ovat kerran viikossa tai kaksi kertaa viikossa kolmen tunnin ajan. Kerhoryhmissä voi enimmillään olla 12 lasta. Otimme seurakuntaan yhteyttä opinnäytetyömme tiimoilta jo alkuvuodesta ja he olivat kiinnostuneita aiheesta, sillä se on hyvin ajankohtainen myös heidän päiväkerhonsa lapsiryhmissä. Jokaisessa lapsiryhmässä on levottomia tai aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Mielestämme ilmiö on kasvanut vuosien varrella. Opinnäytetyö antaa lastenohjaajille neuvoja ja tietoa levottomasti tai aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista.

Opinnäytetyöstä on hyötyä myös muille kasvatustyön työntekijöille varhaisnuorten ja nuorten parissa. Kuten edellä on mainittu, oppaassa käytettävät menetelmät ovat vapaasti sovellettavissa eri ikäluokille. Menetelmiä käytettäessä on otettava huomioon lapsen ikä ja yksilöllisyys. Kaikki menetelmät eivät sovi kaikille.

2.4 Kohderyhmä

Opinnäytetyö tehtiin päiväkerhoikäisiä tarkastellen. Leppävirran seurakunnan päiväkerhoissa on 3 – 6-vuotiaita lapsia. Kohderyhmänä olivat päiväkerholaisten lasten vanhemmat ja päiväkerhojen työntekijät eli lastenohjaajat. Sonja on ennen sosionomin opintoja työskennellyt lastenohjaajana seurakunnalla. Sitä kautta tietoon on tullut, että jokaisessa kerhoryhmässä voi olla enintään 12 lasta. Yksi päiväkerho kestää muutaman

tunnin kerrallaan. Pääsääntöisesti jokainen Leppävirran päiväkerho kokoontuu kerran viikossa.

Päiväkerhot ovat monelle perheelle vaihtoehto silloin, kun lapsi ei tarvitse päiväkodin hoitopaikkaa. Päiväkerhotyö on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee lapsen kasvua. Päiväkerhoissa toimii lastenohjaajia, jotka toimivat kasvatuskumppanuudessa lasten vanhempien kanssa. Työn ytimeen kuuluu vaalia lapsen kristillistä herkkyyttä sekä antaa lapselle mukavia kokemuksia hänen lapsuusvuosiensa. Päiväkerhon arkeen kuuluu hiljentyminen, leikkiminen, kädentaidot, laulaminen, ruokailu, ulkoilu, musiikki ja monenlainen muu toiminta. (Seurakuntien lapsityön keskus ry i.a.)

Päiväkerhot kokoontuvat Leppävirran seurakunnalla arkipäivisin. Kerhot koostuvat leikki- ja kasvatustoiminnasta, jonka arkeen kuuluu vahvasti kristillinen kasvatustyö, joka tukee perheitä heidän kasvatustehtävässään kristillisen kasvatuksen kautta. Kerhojen aikana syödään välipala, jonka lapset voivat ottaa mukaansa kotoa. Yhteinen hartaushetki pidetään lasten kanssa kerhon aikana, jossa lapset oppivat hiljentymään Raamatun kertomusten äärellä. (Leppävirran seurakunta 2013.)

3 LAPSEN LEVOTTOMUUS JA AGGRESSIIVISUUS

Yhä useammassa päiväkodeissa on tullut vastaan levottomasti tai aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Ylen uutisissa kerrotaan, että päiväkotien työntekijät ovat joutuneet käymään sairaalan päivystyksessä suurten kolhujen ja mustelmien vuoksi. Monet päiväkotien työntekijät kaipaavat koulutusta aggressiivisten purkausten ennaltaehkäisemiseen, aggressiivisten lasten kohtaamiseen ja turvalliseen kiinni pitämiseen. (Kahila 2014.) Tässä luvussa kuvataan lapsen levottomuutta ja aggressiivisuuden käsitteitä. Aggressio ja aggressiivisuus sotketaan usein toisiinsa, vaikka ne eivät tarkoita samaa asiaa. Aggressiivisuus on toimintaa ja aggressiota voisi sanoa energiaksi. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 14.) Tässä luvussa esitellään myös erilaisia tutkimuksia ja projekteja koskien tämän työn aihetta.

3.1 Levottomuus

Levoton lapsi on yleensä kärsimätön ja ailahtelevainen. Muita levottoman lapsen ominaisuuksia ovat sosiaalinen sopeutumattomuus eli lapsen on vaikea sopia ryhmään, itsehillinnän puute sekä kykenemättömyys istua paikallaan eli lapsi liikkuu jatkuvasti ympäriinsä. (Duodecim 2012 b.) Levottomuutta pidetään usein tottelemattomuutena, koska lapsi ei jaksa keskittyä eikä kuunnella annettuja ohjeita. Lapselle myös sääntöjen noudattaminen tuottaa hankaluuksia. (Koivunen 2009, 73.)

Levottomuutta aiheuttavia tekijöitä:

- temperamenttitekijät
- perheen taustat ja elämäntilanne
- stressi tai väsymys
- ravinnon puute
- vähät unet (Koivunen 2009, 72.)

Levottomalla käyttäytymisellään lapsi saa osakseen negatiivista palautetta. Lapsi kokee epäonnistumisen tunteita. Levottomasti käyttäytyvän lapsen ja kasvattajan välille syntyy kielteinen vuorovaikutus, joka muuttuu noidan kehäksi, jota on hankala muuttaa myönteisempään suuntaan. Kasvattajalle levottomasti käyttäytyvä lapsi synnyttää voimakkaita tunteita. Kasvattaja voi ajatella epäonnistuneensa auttaa vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Myös suuttumuksen tunteet ovat yleisiä. (Koivunen 2009, 4, 73.)

Kuulemme valitettavan usein kasvattajien, vanhempien ja muiden lasten kanssa toimivien hokevan lapsille: ”ei saa, älä tee, älä mene, ei sinne”. Nämä menevät yleensä ohi lasten korvien. Hyväksi tavaksi koettu on, että kiellot käännetään positiivisempaan muotoon. Itse olemme paljon käyttäneet käskymuotoja lasten kanssa työskennellessä, esimerkiksi kävele, tule tänne, mene tuonne ja ne ovatkin monesti paljon tehokkaampia kuin kiellot.

3.2 Aggressio

Aggressio on ihmisessä piilevää voimaa tai energiaa. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 14). Monet vaikeat ja haastavat tunteet sisällämme voidaan nimetä aggressioksi. Nämä tunteet tuntuvat ahdistavilta ja hankalilta esimerkiksi viha, suru, kateus, raivo ja mustasukkaisuus. Aggressio on vaikeasti hallittava, joka voi purkaantua vihamielisenä käytöksenä, aggressiivisuutena ja vihana. (Väestöliitto a. 2014.) Aggressio itsessään ei johda aggressiiviseen käytökseen. Ihmisen kehitys vaikuttaa siihen, millaiseen käyttäytymiseen aggressio johtaa. (Keltinkangas-Järvinen 1995, 14.)

Aggressio kuuluu lapsen kasvuun ja kehitykseen. Aggressio auttaa lasta oppimaan sääntöjä, oikeaa ja väärää sekä etsimään itseään. (Cacciatore 2008, 6.) Lapsilla on reaktiivisen suuttumiskyvyn lisäksi aivan erityinen ”aggressiogeneeraattori”, josta pulppuaa tahdokasvua ja rohkeutta ottaa omaa tilaa. Toisilla se voi synnyttää hyvinkin kuohuvia aggressiointunteita ja se voi myös näkyä rankkoina kehityskriiseinä. Ne lapset, joiden ag-

gression tunne aiheuttaa paljon haasteita koulussa ja perheessä, tarvitsevat tietoa ja rakentavaa rajoittamista sekä aikuisten turvaa. (Cacciatore 2007, 17.)

3.3 Aggressiivisuus

Aggressiivisuus tarkoittaa eri asiaa, kuin aggressio. Lapsen aggressiivisuuden taustatekijänä voi olla käytöshäiriö. Käytöshäiriön ominaisia piirteitä lapsella ovat aggressiivisuus, sääntöjen rikkominen, vilpillisyys sekä toisten omaisuuden tahallinen rikkominen. Aggressiivisuus voi esiintyä tappeluiden aloittamisena, fyysisenä ilkeytenä toisia ihmisiä tai eläimiä kohtaan, pelotteluna, toisten uhkailuna sekä erilaisten aseiden, kuten kivien tai oksien käyttönä. (Duodecim 2012 a.)

Aggressiivisuutta on jaoteltu psykologisessa kirjallisuudessa monella tapaa. Yksi jako on lasten reaktiivinen ja proaktiivinen aggressio. (Salmivalli 2000, 59.) Proaktiivisesti aggressiiviset lapset ovat vähemmän ahdistuneita, fyysisesti aggressiivisempia ja heikommin ulkoista toimintaansa ja itseään sääteleviä. Proaktiivisella lapsella on useimmiten ympärillään muita samalla tavalla aggressiivisiä lapsia, kun taas reaktiivinen lapsi on usein yksin. (Cacciatore 2007, 20 – 21.) Reaktiivisesti aggressiiviset lapset ovat taipuvaisia tulkitsemaan ikätoveriensä aikomukset vihamielisiksi. Proaktiivisesti aggressiiviset lapset taas ovat oppineet, että aggressio on tehokas keino saavuttaa haluamia asioita ja he uskovat siihen, että aggressio kannattaa. (Salmivalli 2000, 62.)

Proaktiivisessa ja reaktiivisessa aggressiossa on eroja. Reaktiivisen aggression ongelmat näyttäisivät alkavan aiemmin kuin proaktiivisen, ja reaktiivinen aggressio on mahdollisesti proaktiivista aggressiota pysyvämpää. Kaikenlainen aggressiivisuus on osittain perinnöllistä, kuten on monen muunkin persoonallisuuden piirteen kohdalla, mutta varsinkin reaktiivisen aggressiivisuuden kehityksessä saattaa geneettisillä tekijöillä (temperamentilla) olla merkittävämpi osuus. (Salmivalli 2000, 64.) Reaktiivisesti aggressiivisilla lapsilla on alhaisempi reaktiokynnys häiritsevien ja ärsyttävien ärsykkeiden kohdalla. Temperamentiltaan he ovat yleisesti reaktiivisempia, impulsiivisempia, ahdis-

tuneempia, herkemmin kiihtyviä ja vähemmän tarkkaavaisia. (Cacciatore 2007, 20.) Reaktiivisessa aggressiivisuudessa lapsi on herkästi tulistuva ja hänellä on suuria ongelmia tunteidensa hallinnassa (Cacciatore 2008, 13).

On tutkittu, että reaktiivisesti ja proaktiivisesti aggressiivisten lasten käyttäytymiseen ja temperamenttiin liittyvät tekijät ovat erilaisia. Tutkimusten mukaan ympäristötekijät selittävät noin 60 % sekä proaktiivisesta että reaktiivisesta aggressiivisuudesta. Geenit selittävät näistä siis vain noin 40 %. Nämä aggression muodot ovat kumpikin omalla tavallaan alttiina sosialisatiolle. Lapsen reaktiivisiin aggressionpurkauksiin voi johtaa ennustamaton, kova ja uhkaava ympäristö. Reaktiivisen aggression taustalla näyttäisi olevan turvattomuutta, varhaisen vuorovaikutuksen ongelmia ja jopa väkivallan kohteeksi joutumista kotona. Proaktiivisen aggression kehitykseen vaikuttaa aggressiivisille malleille altistuminen esimerkiksi kotona, median kautta, lapselle asetettujen rajojen puute ja aggressiivisessa kaveriporukassa liikkuminen. Rajoittamiseen kykenemätön ja ylisalliva ympäristö voi opettaa lasta käyttämään aggressiota välineenä päämääriensä saavuttamiseen. (Cacciatore 2007, 20; Salmivalli 2000, 63.)

Proaktiivisen aggressiivisuuden vähentämisessä on tärkeää epäaggressiivisuudesta pal-kitseminen, toisenlaisten toimintatapojen opettelu tavoitteiden saavuttamiseksi, aggressiivisen käyttäytymisen järjestelmällinen sanktiointi, ympäristön aggressiivisten mallien vähentäminen sekä seuraaminen kenen kanssa lapsi liikkuu. Reaktiivisen aggressiivisuuden vähentämisessä korostuu uhkaavien tilanteiden vähentäminen lapsen elämässä, lapsen kanssa luotu turvallinen ihmissuhde, tilannetulkintojen opettelu ja tilannevihjeiden havaitseminen sekä tunteiden säätelyn harjoittelu. (Salmivalli 2000, 68.)

3.4 Lapsen kohtaaminen

Oleellista lapsen tunnetaitojen kehityksen kannalta on se, kuinka aikuinen reagoi hänen tunteisiinsa. Lapsella on oikeus kaikkiin tunteisiinsa, mutta vihaa tulee oppia ilmaisemaan rakentavalla tavalla. Tässä korostuu aikuiselta saadun mallin tärkeys, sillä lapsen

tulisi tuntea että hänet hyväksytään myös vihaisena ja, että hänen vihansa otetaan vakavasti. (Schulman & Nurmi 2013, 133.) Tärkeä sääntö on, että aggressiiviseen ja uhmakkaaseen käyttäytymiseen ei vastata aggressiolla tai vihamielisellä käyttäytymisellä. Jos aikuinen lähtee vastaamaan lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen aggressiolla, hän hiljaa hyväksyy auktoriteettinsa kyseenalaistamisen ja alkaa itse toimia sillä tavalla, jonka hän tuomitsee. (Röning 2013, 157.)

Ritva Åberg (2014) on haastatellut Raisa Cacciatorea väestöliiton sivuilla löytyvässä artikkelissa, jossa painotetaan sitä, että lapsen ollessa vihan vallassa, hän ei pysty ajattelemaan järkevästi (Åberg 2014). Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle aika sekä paikka kiukunpurkaukselle, vaikka tarjoamalla mahdollisuutta asian selvittelylle sopivammassa paikassa kuten rumpuja paukutellen tai jalkapallokentällä. Oleellista aikuisen päättämässä ratkaisussa on se, että huolehditaan ympäristön turvallisuudesta, suojataan lasta nöyryyksiltä ja kuunnellaan kiukun aito syy. (Nurmi 2013, 17.)

Kun kohtaa aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen, on tärkeää hallita omat tunteensa, ettei itse mene tilanteeseen vihaisena. Aggressiivisen käytöksen taustalla on usein vihan tunne. Lapsen vihanpurkauksen mennessä ohi, on kerrottava aggressiivisen käytöksen seurauksista. Tämä on tärkeää, koska lapsi ei välttämättä ymmärrä mitä on tehnyt väärin. Toisinaan lapsen tarkoituksena ei ole satuttaa toisia. Lapsella on luonnollisesti halu tutkia ympäristöään. Lapsi saattaa heittää tavaroita toisen päälle vain nähdäkseen, mitä tapahtuu tai millainen ääni lähtee kaverin päästä, kun sitä paukuttaa. Tästä syystä on äärimmäisen tärkeää kertoa käyttäytymisen seurauksista. (Viljamaa 2009, 137; Keltikangas-Järvinen 2010, 67.)

Vaikka tunteille on annettava tilaa, on aikuisen tehtävänä rajoittaa ja suojata lasta ja ympäristöä, jos lapsi pyrkii tuhoamaan fyysistä ympäristöä tai satuttamaan toisia. Rajoittamisessa ei ole kyse pelkästään säännöistä, vaan välittämisestä ja kaikenlaista hyvinvointia edistävästä asenteesta. Tarvittaessa aikuisen tulee auttaa lasta tunteiden oikeaan ilmaisuun ja joissakin tilanteissa se voi olla huutamista tai sitten tyynyn hakkaamista. Tunteiden on annettava myös mennä. Kun tilanne on ohi ja asia on selvitetty, on lap-

sen kanssa hyvä keskittyä iloisein asioihin eikä jäädä jumiin haastaviin tunteisiin. (Schulman & Nurmi 2013, 141–142.)

Aikuinen ei saa olla lapselle vaarallinen, vaan hänen tehtävänä on ohjata lasta selviytymään omista ja toisten tunnekuohuista. Aikuisen antama esimerkki rauhoittaa lasta, joka itse vasta opettelee tunnetaitoja. Kun lapsen kanssa toimivat aikuiset tiedostavat tämän, lapsi saa toistuvan kokemuksen siitä, että aikuisilla on turvallinen ja looginen keino toimia tunnekuohuissa loukkaamatta, lyömättä ja rikkomatta. Totuudenmukaisuus ja selvät perustelut siitä, miten tulisi käyttäytyä, auttavat lasta hahmottamaan millainen käytös on sallittua. Oikeanlaista käytöstä palkitsemalla autetaan lasta pääsemään ei toivotusta käyttäytymisestä. Tällä tavalla kasvava ja kehittyvä lapsi voi hiljalleen omaksua samanlaisen väkivallattoman toimintamallin myös itse. (Viljamaa 2009, 137; Cacciatore 2008, 93.)

Cacciatoren (2008) teoksessa on lyhyesti ja ytimekkäästi kerrottu selkeät ohjeet, kuinka toimia kun lapsi raivoaa:

- Pysy aikuisena.
- Älä mene mukaan tunteeseen.
- Anna lapsen näyttää tunteensa.
- Vie lapsi pois muun lapsiryhmän katseilta.
- Älä leimaa lasta tai lapsen tunnetta pahaksi.
- Älä ivaa, nujerra tai satuta.
- Suojaa ja rajoita jos lapsi pyrkii satuttamaan itseään tai muita.
- Ehdota tarvittaessa oikea suunta tunteiden ilmaisuun (huuto, tyynyyn hakkaaminen).
- Kerro, että lapsi saa rauhassa rauhoittua tai purkaa energiaa esimerkiksi liikuntaan.
- Kehu ja kiitä lasta, joka pystyi rauhoittumaan.
- Keskustelkaa mitä tilanteessa tapahtui
- Sovi mahdollisista seurauksista ja kerro, että asia on nyt käsitelty.
- Huolehdi omasta jaksamisestasi. (Cacciatore 2008, 93.)

Aggressiivisen lapsen kohtaaminen voi olla, niin vanhempien, kuin työntekijöidenkin mielestä hyvin pelottavaa. Työntekijät ja vanhemmat voivat kokea suurta avuttomuuden tunnetta, kun pieni ihminen on täynnä raivoa. Tämän vuoksi halusimme kertoa opinnäytetyössämme lapsen kohtaamisesta ja siitä, että lapsen aggression purkaukset kuuluvat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Työntekijöiden kouluttaminen näihin aggressiivisten tilanteiden kohtaamiseen on suotavaa. Olemme opiskelumme vaiheissa nähneet tilanteita, joissa lapsi menettää malttinsa ja purkaa aggression tunnettaan käyttäytymällä aggressiivisesti. On todella tärkeää, että aikuinen pysyy tilanteessa rauhallisena, jotta lapsikin rauhoittuisi.

3.5 Tutkimuksia ja projekteja

Opinnäytetyöhömmme valitusta aihepiiristä löytyy lukuisia aiempia tutkimuksia. Teeman puitteissa on ollut myös monia projekteja sekä opinnäytetöitä. Tässä luvussa esittelemme muutamia mielenkiintoisia tutkimuksia ja projekteja. Tutkimusten avulla olemme saaneet osviittaa lasten aggressiiviseen käyttäytymiseen ja rauhoittamiseen.

Aggression portaat -projekti tarjoaa ennaltaehkäiseviä aggressionhallintamalleja lastenkasvatukseen ja parisuhteeseen etenkin perhevalmennuksen ammattilaisten ja koulujen käyttöön. Aggression portaat on osa Väestöliiton “Aggression hallinnalla väkivallan ehkäisyyn” tuottamaa koulutusmateriaalia. Projekti oli kansainvälinen ja se toteutettiin yhteistyössä Väestöliiton, Latvian perhesuunnittelu- ja seksuaaliterveysjärjestön ja Viron perhesuunnittelujärjestön kanssa. Aggression portaissa on 18 kehitysvaihetta, jotka on jaettu kuuteen eri luokkaan. Luokat kuvaavat suurempaa muutosta siinä, kuinka selkeästi lapsi tai nuori kokee olevansa omatoiminen ja erillinen suhteessa toisiin. Jokainen lapsi ja nuori kulkee portailla omaan yksilölliseen tahtiinsa ja portailla voi viipyä myös pidempiä aikoja. (Cacciatore 2007, 5, 92.)

Mirja Heikkala (2012) tutkii pro gradu -tutkielmassaan haastavien lasten temperamentti-aihteita. Tutkimus eroaa luonteeltaan meidän opinnäytetyöstämme. Kyseessä oli laa-

dullinen tutkimus, joka tutki haastavan lapsen piirteitä sekä vanhemmuutta haastavan lapsen kanssa. Tutkimuksen aineistona oli käytetty Kaksplussan keskustelualueita. Tuloksena tutkimuksessa kävi ilmi, että haastavan lapsen piirteisiin kuuluvat sinnikkyys, äkkipikaisuus, aistiyliherkkyys, korkea aktiivisuustaso, ärtyisyys, biologisten toimintojen epäsäännöllisyys ja matala sopeutuminen. Erityisen mielenkiintoista tutkimuksessa oli vanhempien kokemukset haastavasti käyttäytyvän lapsen kasvatuksesta. Vanhemmat kokivat epäonnistuneensa vanhempina, jos lapsen käyttäytyminen on negatiivista. (Heikkala 2012, 39, 46, 53.) Tutkimuksen ansiosta päätimme tehdä kyselylomakkeet vanhemmille, jotta tietäisimme millaisena vanhemmat kokevat lapsen aggressiivisen käytöksen.

Tampereen ammattikorkeakoulussa on tehty syksyllä 2010 kvalitatiivinen tutkimus aggressiivisesti käyttäytyvästä lapsesta työntekijän näkökulmasta. Tutkimuksen menetelmänä oli käytetty päiväkotien työntekijöiden haastattelua. Opinnäytetyössä tutkittiin, mitä aggressiivisuus on sekä miten se ilmenee. Toiseksi tutkittiin, millaisia toimintamalleja työntekijöillä on aggressiivisen lapsen kanssa. Tutkimuksessa käy ilmi, että aggressiivisuutta esiintyy siirtymisissä sekä odottamattomissa tilanteissa. Myös lapsen turhautuminen aiheuttaa aggressiivista käyttäytymistä. Näissä tilanteissa korostuu päivästruktuurin merkitys, josta mekin kerromme opinnäytetyössämme. (Järviluoma & Kurkela 2010, 8–9, 73.)

Hammill Institute on disabilities, on julkaissut tutkimuksen, jossa analysoidaan useiden muuttujien vaikutuksia pienten lasten aggressiiviseen käyttäytymiseen. Tutkimuksessa havainnoitiin pienten lasten käyttäytymistä eri leikki-tilanteissa. Tutkimus toteutettiin kuvailevana tutkimuksena, joka sisälsi strukturoituja haastatteluja ja havaintoja, sekä erilaisia arviointiympäristöjä. Alustavassa arvioinnissa tutkittiin lelujen määrän suhdetta leikkijöihin. Kun leluja oli vähän suhteessa lasten määrään, aggressiivinen käytös lisääntyi, kun taas lelujen määrän lisääntyessä aggressiivinen käytös putosi merkittävästi. Seuraavassa vaiheessa lapselle opetettiin tiettyjä sosiaalisia taitoja. Lasten käyttäytymistä kehuttiin ja toimintamalleja vahvistettiin, kun taas satunnainen aggressiivinen käytös jätettiin huomiotta. Näiden kertojen aikana aggressiivinen käytös oli lähes olematonta ja

lasten sosiaalisen käytös kehittyi. Tärkeimpänä mainittakoon, että tämä tulos saavutettiin myös silloin, kuin lelujen suhde oli vähäinen lasten määrään. (Blair, Umbreit & Eck 2000.)

NICHHD eli Early Child Care Research Network on tehnyt tutkimuksen fyysisen väkivallan kehittymisestä taaperoikäisistä alakouluikäisiin. Tutkimuksessa oli mukana lapsia jotka olivat iältään 2-vuotiaista kolmasluokkalaisiin. Suurimmalla osalla lapsista aggressio oli vähäistä ja väheni ajan mittaan. Tutkimuksessa havaittiin viisi erilaista aggression kehityskaarta, joissa kahdessa aggressio oli vähäistä ja kolmessa aggressiivisuus vaihteli. Yhdessä näistä kolmesta aggressiivisuus oli kahden vuoden iässä vähintään kohtalaista, mutta väheni tasaisesti kolmannelle luokalle asti. Toisessa aggressiivisuus oli kohtalaista kaksivuotiaana, mutta kohosi tasaisesti kolmannelle luokalle mentäessä. Viimeisimmällä ja pienimmällä määrällä aggressiivisuus oli korkea ja pysyi tällä tasolla. Vanhempien resurssit ja sensitiivisempi kasvatustapa vähensi aggressiivisuutta, kun taas sosiodemografiset ongelmat (kuten työttömyys), sekä vähemmän osallistuva kasvatustapa syntymästä kolmanteen luokkaan kasvattivat todennäköisyyttä korkeaan ja tasaiseen aggressiivisuuteen. Julkisella varhaiskasvatuksella ei tutkimuksessa nähty systemaattista riippuvuutta aggressiivisuuteen. Korkea ja tasainen aggressiivisuus johti useissa tapauksissa heikompaan koulumenestykseen, kun taas varhainen aggressiivisuus, joka väheni kolmanteen luokkaan mennessä, ei vaikuttanut merkittävästi koulumenestykseen. Myös tulokset koulumenestyksessä kahden viimeisen aggressiivisuuden elinkaaren välillä olivat merkittäviä. Tutkimustulokset saivat vahvistusta tilastollisella tutkimuksella, mutta tutkittaessa yksittäisiä tapauksia myös poikkeavia malleja löytyi. Tutkimuksen mukaan lapsen aggressiivisuudesta ei voi suoraan vetää johtopäätöksiä koulumenestyksestä, mutta on hyvä erottaa normaali ikään liittyvä aggressiivisuus ja ongelmallinen varhaisiän aggressiivisuus. (NICHD - Early Child Care Research Network 2004, 1.)

4 YLEISIMPIÄ AGGRESSIIVISEN JA LEVOTTOMAN KÄYTÖKSEN AIHEUTTAJIA

Tässä luvussa on kuvattu yleisimpiä aggressiiviseen käytökseen johtavia tai siihen liittyviä tekijöitä. Aggressiivisuuden taustalla voi olla esimerkiksi keskittymiskyvyn puutteita tai taustalla voi olla käyttäytymiseen liittyvät häiriöt. Avaamme tutkijoiden Dollardin ja Millerin (1939) kehittämää frustraatio-aggressioteoriaa, joka selittää aggression syntyä.

4.1 Aggressiivisen käyttäytymisen syitä

Jokainen on joskus levoton, eikä jaksakaan keskittyä millään tekemiseensä. Levottomuus voi olla kiinni lapsen ikätasosta ja siitä, etteivät keskittymiseen vaadittavat taidot ole vielä kehittyneet. Toisinaan on hankalaa sanoa, mistä aggressiivinen käytös johtuu. Käytöksen taustalla voi olla se, etteivät lapsen sosiaaliset taidot ole päässeet kehittymään vaaditulla tavalla. Esimerkiksi erilaiset pettymykset voivat johtaa lapsen aggressiiviseen käytökseen. (Cantel 2010, 14.) Lapsen kyky sietää sekä taito sanoittaa ristiriitoja ja vaikeita tunteita on vielä puutteellista. Tästä syystä sisäiset impulssit purkautuvat herkästi toimintaan. Erilaisten tutkimusten perusteella tiedetään, että lasten aggressiivisen käyttäytymisen syynä on aina useita sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. Minkään yksittäisen piirteen ei ole havaittu aiheuttavan aggressiivista käyttäytymistä. (Röning 2013, 150 – 151.)

Uhmaian koittaessa lapsella on suuri tarve selviytyä yksin ja ja olla itsenäinen. Uhmaian konfliktit syntyvät, kun vanhempien tarve kontrolloida lasta sekä antaa tämän kuitenkin tutkia maailmaa kohtaa lapsen oman tahdon. Vanhempien taidot rajojen asettamisessa joutuvat koetukselle samalla, kun lapsi haluaa ja osaa tutkia paljon itsekseen. Sanaa “ei” käytetään usein, ja siitä voikin seurata lapsen raivokohtaus kun hän osoittaa mieltään. Suuttumus johtuu suurelta osin myös siitä, kun lapsen kielellinen kehitys ei ole riittävän pitkällä ja hän ei kykene riittävän hyvin perustelemaan haluamaansa. 3–5 vuotiaana yhteenottojen määrä vähenee vanhempien sekä ikätovereiden kanssa, koska lapsi pystyy

käsittelmään tunteitaan paljon aikaisempaa paremmin. Tässä iässä lapsi alkaa käsitellä ristiriitatilanteita eri tavalla, mikä on tärkeää hänen selviytymiselleen myöhemmissä kehitystehtävissä kuten kavereiden kanssa toimeen tulemisessa ja itsehillinnässä. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 289.)

Tutkijat Dollard ja Miller ovat kehittäneet frustraatio-aggressioteorian joka selittää yhden keskeisimmistä teorioista aggression syntyyn. Frustraatio-aggressioteorian mukaan aggressiivinen toiminta liittyy aina frustraatioon ja on seurausta frustraatiosta. Frustraatio määritellään epäonnistumiseksi ennalta odotetun mielihyvän saavuttamisessa eli frustraatio syntyy silloin, kun jokin ulkoinen tekijä estää odotetun mielihyvän tuottamisen. Esimerkiksi yksi frustraatiota aiheuttava asia on kilpailu. Kilpailun ylläpitäminen jatkuvasti aiheuttaa frustraatiota ja sitä kautta aggressiota. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 252–253.)

Frustraatio-aggressioteorian pohjalta on tehty erilaisia tutkimuksia jotka ovat osoittaneet sen, että jokainen aggressiivinen riehuminen lisää uuden aggression todennäköisyyttä. Aggressio syntyy reaktiona johonkin, omiin kokemuksiin, tunteisiin tai ympäristön provokaatioon. Jokainen aggressiivinen teko lisää todennäköisyyttä seuraavaan tekoon. Dollardin ja Millerin mukaan tekojen lisäksi myös aggressiiviset fantasiat lisäävät aggressiivista käytöstä. Aggressiivisella fantasialla tarkoitetaan erilaisten aggressiivisten tapahtumien ja tekojen kuvittelemista. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 256–257.)

Frustraatio-aggressioteoria osoittaa pienen yhteyden aggression ja temperamentin välille, vaikka aggressiivisuus ei ole temperamenttipiirre. Temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka helposti ja minkälaisissa tilanteissa ihminen frustroituu ja frustraatio taas lisää aggressiivista käytöstä. Esimerkiksi liiallinen melu tai liiallinen virikkeiden määrä voivat saada hyvin sensitiivisen eli herkän lapsen käyttäytymään aggressiivisesti. Hän ei kuitenkaan käy toisen lapsen kimppuun, vaan reagoi kiukuttelulla. Samassa tilanteessa taas aktiivinen lapsi saattaa frustroitua niin, että ei osaa itse rauhoittua aggressiivisuuden puuskassaan, mutta hän ei myöskään hyväksy sitä, että hänen riehumistaan ryhdytään rajoittamaan ulkopuolelta. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 259–260.)

Aggressioon liittyy myös impulsiivisuus, sillä impulsiiviset ihmiset ovat kaikessa hyvin nopeasti reagoivia. Impulsiivinen ihminen reagoi välittömästi ja ajattelee vasta sitten. Aggression ensimmäinen hillitsijä on oma itsekontrolli, joka tarkoittaa harkintaa ja reaktion viivytystä. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 260.)

Lapsen mahdollinen aggressiivinen käyttäytyminen vahvistuu, jos hän on oppinut aggressiivista toimintaa muilta. Esimerkiksi jos lapsi näkee vanhempansa lyövän jotain toista ihmistä, hänellä on itselläänkin taipumus reagoida nopeammin käyttäytymällä vihamielisesti. Tällaiset assosiaatiot jäävät lapsen muistiin ja muodostavat skeeman, jonka mukaan turhauttavia ja uhkaavia tilanteita ratkaistaan. Lapsen käyttäytymisen muuttaminen ja uudelleen oppiminen on tämän jälkeen hyvin vaikeaa, sillä pienikin näkö- tai äänihavainto, joka muistuttaa tilannetta, jossa vanhempi löi toista, herättää lapsessa impulssin käyttäytyä aggressiivisesti. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 290–291.)

4.2 Käytöshäiriöt

Jokainen meistä suuttuu joskus niin kovasti, että käytös voi muuttua vihamieliseksi. Saatamme huutaa, itkeä, polkea maata, heittää tavaroita tai kiroilla. Tämä on kuitenkin normaalia vihan purkamista, mutta milloin on syytä huolestua? Silloin, kun käytös muuttuu toistuvaksi. Aggressiivisen käytöksen taustalla voi esiintyä käytöshäiriöitä. Lapsen käytös luokitellaan käytöshäiriöiksi silloin, kun lapsi on niin vihansa vallassa, että hän tarvitsee apua sen loppumiseen. Tällöin lapsi ei pysty hallitsemaan itseään ja hän satuttaa itseään tai muita. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 293.)

Käytöshäiriöisille lapsille on ominaista toistuva uhmakas, epäsosiaalinen tai aggressiivinen käyttäytyminen, joka poikkeaa saman ikäryhmän sosiaalisista odotuksista. Käytöshäiriöisen lapsen neljä keskeistä tunnusmerkkiä ovat omaisuuden tuhoaminen, vilpillisyys tai varkaus, vakava sääntöjen rikkominen sekä aggressiivisuus ihmisiä tai eläimiä kohtaan. Käytöshäiriöt voivat olla perinnöllisiä tai ympäristötekijöihin liittyviä. (O'Regan 2012, 82.) Käytöshäiriöstä kärsivillä lapsilla on taustalla vihantunteita, joka

vaikuttaa lasten sosiaaliseen kanssakäymiseen muiden lasten kanssa. Vihantunteeseen ei vaikuta mitä muut lapset tekevät, vaan miten käytöshäiriöinen lapsi käsittää sen. Useimmiten lapsi kokee esimerkiksi vahingossa tapahtuneen tönäisyn tahallisenä ja vihamielisenä. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 301.) Lasten käytöshäiriöistä voidaan erottaa erityisen hankala muoto, johon kuuluvat empatiakyvyttömät ja tunnekylmät persoonallisuuden piirteet. Tällaisia piirteitä tutkitaan kiivaasti eri puolilla maailmaa. Ne liittyvät riskinottoon, elämyshakuisuuteen ja rangaistuksesta piittaamattomuuteen. Empatiakyvyttömät ja tunnekylmät piirteet saattavat ilmetä jo lapsuudessa, ja ne ennustavat väkivaltaisen käyttäytymisen riskiä vanhetessa. (Kaltiala-Heino 2013, 100.)

Käytöshäiriöstä kärsivien lasten vaikeudet kehittyvät useimmiten yksilöllisten haavoittuvuustekijöiden ja ympäristön riskitekijöiden yhteisvaikutuksesta. Lapsen yksilölliset haavoittuvuustekijät voivat olla joko perinnöllisiä tai synnytyksen yhteydessä kehittyneitä. On tutkittu, että käytöshäiriöistä kärsivien lasten syntymässä on ollut komplikatioita, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet keskushermoston toimintaan. Näillä lapsilla on havaittu olevan puutteita toiminnanohjauksessa, mikä ilmenee huonompaa ajattelukykyä ja heikkona impulssien hallintana. Se vaikuttaa pettymysten kohtaamisen vaikeuksiin sekä vihantunteiden hallintaan. Huomiota herättävää on se, että aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kielenkehitys on usein viivästynyt. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 298, 300.)

Tutkituin käytöshäiriöön liittyvä geneettinen tekijä on temperamentitekijät. Jos lapsi on pienenä temperamentiltaan ”vaikea” eli vaikeasti tyynnytettävä ja helposti ärtyvä, on se yhteydessä käytöshäiriön kehittymisen riskiin. Tähän liittyy kuitenkin tärkeä ympäristötekijä eli se, miten vanhemmat huolehtivat lapsestaan. Myöhemmällä iällä käytöshäiriön riski ”vaikean” temperamentin omaavilla lapsilla oli vain niillä, jotka eivät olleet saaneet vanhemmilta riittävän hyvää huolenpitoa. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 300.)

4.3 Uhmakkuushäiriö

Kaikenikäiset lapset voivat olla uhmakkaita, mutta uhmakkuushäiriön tunnistaa neljästä tunnusmerkistä. Uhmakkuushäiriöinen riitelee aikuisten kanssa, on vihainen ja puolustuskannalla, ei tottele ja on uhmakas sekä on kostonhimoinen ja ilkeä. Uhmakkuushäiriöisillä lapsilla on vastakkainen oma tahto - mitä enemmän aikuinen painostaa heitä, sitä enemmän lapsi tekee vastarintaa. Uhmakkuushäiriöinen lapsi käyttää aggressiivista kieltä julkisissa yhteenotoissa ja, jos heille sanotaan napakasti, he joko räjähtävät tai hymyilevät kauniisti takaisin, jotta aikuinen ärsyyntyisi. (O'Regan 2012, 64, 71.)

Nuoremmalla iällä esiintyvää uhmakkuushäiriötä pidetään myöhemmällä iällä esiintyvän käytöshäiriön edeltäjänä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kaikilla uhmakkuushäiriöstä kärsivillä lapsilla olisi myöhemmin käytöshäiriö. Riski uhmakkuushäiriön jälkeiseen käytöshäiriöön kuitenkin lisääntyy, jos lapsella on elämässään kumulatiivisia riskitekijöitä. Näitä riskitekijöitä ovat esimerkiksi lapsen pahoinpitely sekä vanhempien päihdeongelmat, rikollisuus ja mielenterveysongelmat. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 295.)

4.4 ADHD

ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, jonka keskeisiä oireita ovat impulsiivisuus, keskittymisvaikeudet ja yliaktiivisuus. Varsinainen ADHD-oireyhtymä alkaa jo lapsuudessa. Oireet ovat pysyviä, mutta niiden esiintymiseen ja voimakkuuteen vaikuttavat erilaiset ympäristötekijät sekä henkilö itse. ADHD on yleisempi pojilla, kuin tytöillä ja vanhetessa esiintyvyys vähenee pikkuhiljaa. (Moilanen 2012, 35.)

ADHD:n oireet tulevat pienillä lapsilla ilmi impulsiivisuutena ja yliaktiivisuutena. Esimerkiksi aikuisen kanssa tekemisissä ollessaan lapsi saattaa pyytää asioita nopeammin, kuin aikuinen ehtii niitä toteuttaa, ja kävelemään opittuaan yliaktiivinen lapsi ennemmin juoksee ja joutuukin varomattomuuttaan helposti ongelmiin ja onnettomuuksiin. Leikeissä lapsella on vaikeuksia keskittyä pitkäjänteiseen toimintaan muiden lasten kanssa, ja tavallista on toisten keskusteluiden ja leikkien keskeyttäminen. Jotkut ADHD-lapset

taas ovat enemmän unelmoivia ja heillä onkin vaikeuksia keskittyä meneillä oleviin tapahtumiin. (Moilanen 2012, 135.)

Lapsilla voi olla myös käyttäytymisen ja tunteiden säätelyssä ongelmia, joten pettymyksiä kohdatessa lapsi voi saada helposti raivokohtauksia. ADHD ei kuitenkaan sinänsä sisällä käytöshäiriön piirteitä eli uhmakkuutta ja ilkeyttä. Toistuvat pettymykset voivat kuitenkin nostattaa lapsella paljon uhmakkuutta ja synnyttää myös vanhemmissa negatiivisia tunteita. (Moilanen 2012, 135.) Tarkkaavaisuus- ja yliaktiivisuushäiriöön liittyy myös impulsikontrollin ongelmia, etenkin häiriön yliaktiivisessa muodossa. Yliaktiivinen ja tarkkaamaton lapsi menestyy usein heikosti kaverisuhteissa. Kun kaverisuhteet tulevat erityisen tärkeiksi, heikot ihmissuhdetaidot johtavat toistuviin pettymyksiin, joista voi seurata taipumusta aggressiivisuuteen. (Kaltiala-Heino 2013, 97.) ADHD-lapsen impulsiivisuus johtaa helpommin erilaisiin konflikteihin ja vaikeus tunnetilojen säätelyssä raivokohtauksiin varsinkin rajoittamistilanteissa. Tässä on siis pieni riski erilaisiin käytösongelmiin kuten uhmakkuuteen. (Moilanen 2012, 136.)

Lapsen ADHD vaikuttaa koko perheeseen. ADHD-oireet voivat vaikuttaa vanhempien ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja uhata turvallisen kiintymyssuhteen syntymistä. Lapsen vaikeat oireet voivat nostattaa vanhemmissa ärtymyksen tunteita ja jopa uhkailua, mikä taas lisää lapsen uhmaa, ahdistusta sekä häiriökäyttäytymistä. ADHD-lapsilla on havaittu paljon iloisuutta, herkkää kiinnostumista uusista asioista, luovuutta sekä todella aitoja tunneilmaisuja, ja nämä lapsen piirteet tuovat usein vanhemmille ilon tunteita. (Moilanen 2012, 136.)

5 OPPAASSA KÄYTETTÄVIÄ MENETELMIÄ LAPSEN RAUHOITTAMISEKSI

Tässä luvussa kerromme opasvihkoseen kootuista menetelmistä. Avaamme menetelmiä hiukan mitä ne pitävät sisällään ja miten niitä käytetään aggressiivisen lapsen rauhoittamisen menetelminä.

5.1 Päivästrukturi

Kerromme aluksi omia kokemuksiamme päivästruktuurin käytöstä. Päivästrukturi koostuu erilaisista päivän tapahtumista kertovista kuvista, jotka on selkeästi laitettu junaan, ja nähtävillä esimerkiksi seinälle. Päivästruktuurin avulla kerrotaan lapselle mitä päivän aikana tapahtuu. Lapselle päivän kulun seuraamista voi helpottaa se, että kun yksi kuvan tapahtuma on tehty, se käännetään nurinpäin. Lapsi voi käyttäytyä levottomasti sen vuoksi kun ei tiedä mitä seuraavaksi tapahtuu, mutta päivästruktuuria näyttämällä lapsi ymmärtää että esimerkiksi ulkoilun jälkeen mennään takaisin sisälle ja sitten lauletaan ja leikitään. Kuvat on helppo askarrella itse esimerkiksi omista valokuvista tai tehdä piirtämällä. Valmiita kuvia voi tulostaa Papunetin sivuilta (www.papunet.fi).

Huomion kiinnittäminen arjen toimintaympäristöihin esimerkiksi kotona ja päiväkodissa tukee omalta osaltaan tarkkaavuuden säätelyä sekä oman toiminnan ohjaamista. Ulkoisen struktuurin avulla voidaan selkiyttää ja jäsenellä, missä, mitä, kuinka kauan, kenen kanssa, miten toimitaan, ja mitä sen jälkeen tapahtuu. (Serenius-Sirve & Kippola-Pääkkönen 2012, 99.) Kuvat auttavat lasta hahmottamaan päivän kulun paremmin kuin sanalliset ohjeet. Lapsi voi paremmin ennakoida päivän tapahtumia katsomalla kuvia. Kuvat jäävät mieleen, kun niitä käydään läpi yhdessä lasten kanssa. Päivästrukturi luo turvallisuuden tunnetta, koska struktuurin avulla lapsi tietää mitä häneltä odotetaan ja missä hänen on milloinkin oltava. (Saari 2009.) Lapsen käyttäytyessä levottomasti, voi päivästruktuurin kuviin aina palata ja tarkistaa mitä on seuraavaksi päivän aikana tulossa.

5.2 Positiivinen vahvistaminen

Useimmiten ajatellaan, kuinka lapsen ei-toivottua käytöstä saataisiin vähennettyä, ja sitä kautta pohditaan erilaisia rangaistuskeinoja. Paljon vähemmän ajatellaan sitä toisinpäin, että kuinka lapsen toivottuja käyttäytymismalleja voitaisiin lisätä. Rangaistuksista tulee lapselle sekä vanhemmalle pahan olon tunne, mutta rohkaiseminen ja kiittäminen aikaansaavat vuorovaikutuksen lapsen ja vanhempien välille, josta kumpikin osapuoli voi nauttia. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 130.)

Positiivinen vahvistaminen tarkoittaa lyhyesti sanottuna palkitsemista. Tämä menettely on kasvattajan tavallisin tapa ohjata lasta. Positiivinen vahvistaminen on oppimispsykologinen termi ja sen tarkoituksena on saada lapsi käyttäytymään toivotulla tavalla niin, että häntä palkitaan esimerkiksi kiitoksin, aina silloin kun toivottua käyttäytymistä esiintyy. Vanhempien ja kasvattajien täytyy kertoa lapselle tai ilmaista se ilmeillä tai eleillä, kun lapsi on toiminut toivotulla tavalla. Toisinaan voi lapselle antaa ihan konkreettisen palkinnon. Arkielämässä lapsen positiivinen vahvistaminen saattaa olla hyvinkin sattumanvaraista ja riippuvainen kasvattajan mielialasta, mutta varsinaisesta positiivisesta vahvistamisesta voidaan puhua silloin, kun palkitseminen on johdonmukaista ja tapahtuu aina heti lapsen toivotun käytöksen jälkeen. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 130–131.)

Positiivista vahvistamista voidaan käyttää silloin, kun pyritään eroon ei-toivotusta käyttäytymisestä. Jos lapsi on toiminut aggressiivisesti muiden lasten seurassa, pyritään siitä pääsemään eroon sillä tavalla, että häntä kiitetään aina ja heti, kun hän käyttäytyy nätisti toisten lasten kanssa. Toisin sanoen ei-toivotusta käyttäytymisestä päästään pikkuhiljaa eroon, kun palkitaan jotain positiivista, joka on kyseisen ei-toivotun käyttäytymisen kanssa kilpaileva. Kilpailevissa käyttäytymismalleissa toisen vahvistuminen tukahduttaa aina toisen eli lapsi ei voi olla sekä aggressiivinen, että ystävällinen toisille lapsille samaan aikaan. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 131–132.)

Positiivista vahvistamista voidaan käyttää myös silloin, kun lapselle halutaan opettaa jokin uusi käyttäytymismalli. Se voi olla ihan konkreettinen uusi taito, jota lapsi ei vielä

osaa, kuten syöminen ilman apua. Positiivisella vahvistamisella lapselle voi myös opettaa uuden tavan osoittaa tunteita. Jos lapsi purkaa kiukkunsa käyttäytymällä aggressiivisesti, voi hän oppia hillitsemään itsensä ja kertomaan sanoin omat tunteensa ja mikä häntä suututtaa (Keltinkangas-Järvinen 1985, 131.)

5.3 Vihan purkaminen toimintaan

Aggressiivisen käyttäytymisen taustalla on useimmiten jokin vaikea tunne esimerkiksi viha. Vihamielisyyden voi purkaa johonkin tekemiseen. Lapsen kohdalla sopivia vihan purkamiskeinoja voisi olla nyrkkeilyäkin tai tyynyt hakkaaminen, juokseminen pihamaalla tai piirtäminen. Vihan purkamisen keinot ovat yksilöllisiä, eivätkä kaikki sovi jokaiselle.

Lapsen vaikeille tunteille on oltava tila ja oikeus, mutta rajoitetusti. Lapselle on kerrottava, miten ja millä keinoilla tunteita saa purkaa. Aikuisen tulee kertoa, että lapsella on oikeus olla vihainen ja osoittaa vihansa esimerkiksi repimällä sanomalehtiä, puhaltamalla ilmapalloja, potkimalla tyynyjä tai hakkaamalla säkkituolia. Tällöin lapsi saa mallin toimia oikein. Lapselle on kerrottava, että muita ei saa suutuksissaan satuttaa esimerkiksi lyömällä ja siitä on myös pidettävä kiinni. Aikuisen on tehtävä lapselle rajat selviksi, ja ohjeet on kerrottava selvästi ja vakuuttavasti. (Lundán 2012, 98.)

Lapsen on hyvä oppia itsehillintää, jotta hän pärjäisi elämässä. Itsehillinnän avulla lapsi saa helpommin positiivista palautetta, jota hän tarvitsee itsetunnon kohottamiseen. Positiivinen palaute antaa lapselle tunteen, että hänet hyväksytään. Tarrataulu on yksi hyvä keino opetella itsehillintää. Lapsen toimiessa odotetulla tavalla, lapsi saa laittaa yhdessä tehtyyn tauluun tai vihkoon tarran. (Juusola 2011, 66–67.)

5.4 Liikennevalot

Liikennevalojen tarkoitus on saada lapsi rauhoittumaan, jonka jälkeen pysähtyä miettimään miten esimerkiksi vihan voi purkaa. Eriväristen valojen kohdalla pysähdytään yhdessä miettimään mitä voi tehdä, että esimerkiksi vihan purkaus laantuu ja miten sitä voi hillitä. (Väestöliitto 2014 b.)

Liikennevalot ovat helpon tehdä vaikka kotona lapsilleen. Liikennevaloihin tarvitaan punainen, keltainen ja vihreä ympyrä, kuten oikeissa liikennevaloissa. Liikennevalot voi askarrella vaikka kartongeista, vain mielikuvitus on rajana. Punaisen valon kohdalla on pysähdyttävä rauhoittumaan jollain hyväksi kokemalla tavalla esimerkiksi hengittämällä syvään ja laskemalla kymmeneen. Keltaisen valon palaessa täytyy odottaa, että suurin vihanpurkaus laantuu. Vihreän valon syttyessä pääsee eteenpäin, on valittava parhain keino kuinka pystyy rauhoittumaan ja kokeilemaan sitä käytännössä. (Väestöliitto 2014 b.)

Kuva liikennevalomallista.

Mielestämme liikennevalomalli taipuu moneksi. Sitä voi hyödyntää lapsen kanssa monissa eri tilanteissa. Mallia voisi käyttää esimerkiksi nukkumaan mennessä, siirtymätilanteissa tai vaikka kauppareissun aikana. Olemme myös kuulleet, että liikennevalomallia voidaan käyttää lapsiryhmän rauhoittamiseen. Lasten kanssa on ensin yhdessä käytä

läpi, mitä punainen ympyrä tarkoittaa ja yhdessä sovittu kuinka silloin toimitaan. Esimerkiksi punaista ympyrää näytettäessä lapset tietävät, että silloin tulee etsiä itselleen kirja ja rauhallinen paikka sen lukemiseen. Kun lapsille näytetään keltaista valoa, lapset tietävät, että silloin saa mennä yhden kaverin luokse katsomaan millaista kirjaa hän lukee. Kun aikuinen näyttää vihreää valoa, lapset tietävät että silloin tehdään jotain kivaa yhdessä, esimerkiksi pelataan lautapelejä. Lapsen rauhoittamisen kannalta mielestämme hyvänä tapana on tehdä liikennevalot yhdessä lapsen kanssa. Näin lapsi sitoutuu liikennevalojen käyttöön.

5.5 Sylissäpitohoito

Menetelmälle löytyy monta eri termiä, kuten kiinnipitohoito, sylihoito ja sylissäpitohoito. Yleisin termi tälle menetelmälle on holding -menetelmä. Opinnäytetyössä puhutaan kuitenkin sylissäpitohoidosta, koska se ei kuulosta niin pelottavalta kuten kiinnipitohoito tai holding. Opinnäytetyössä ajatellaan vanhempien tunteita ja heitä saattaa kauhistuttaa ajatus lapsen "houldaamisesta" tai kiinnipitämisestä.

Lastenpsykiatri Martha Welch loi holdingin eli sylissäpitohoidon terapiahoidoksi autistisille lapsille. Suomessa tätä menetelmää alettiin käyttää 1980-luvun lopulla. Suomessa holding-termille on kehitetty kaksi eri vastinetta. Kiinnipito -termi tulee englannin kielestä holding ja saksan kielestä festhalten. Toinen suomenkielinen termi holding-terapialle on sylissäpitohoito/sylihoito, joka on tarkoitettu pienten lasten kiinnipitohoidon nimeksi. Sylissäpitohoito nimitys tuo parhaalla mahdollisella tavalla esille hoidon keskeisen piirteen, joka on rakkauden välittäminen lapselle. (Aurela 1998, 4.)

Taaperot ovat tunnettuja uhmaiästään ja raivokohtauksistaan. Kun lapsi saa raivokohtauksen, hänet otetaan syliin ja aloitetaan sylissäpitohoito. Äiti sanoo lapselle että hän voi rauhassa jatkaa ja huutaa tunteensa ulos. Lapsi ymmärtää äitiään, mutta rimpuilee ja taistelee kovasti vastaan. Lapsi itkee ja raivoaa ja saattaa yrittää vahingoittaa äitiä esimerkiksi puremalla. Äiti ei salli sitä, eikä anna muutenkaan lapsen vahingoittaa lasta itseään tai äitiä. Äiti kertoo, että pitää tätä sylissä, kunnes molemmilla on parempi olo.

Äiti ei keskeytä tätä prosessia vaikka lapsi saattaa huutaa isää apuun. Lapsen voimat voivat olla pelottavat ja tuntua musertavilta, mutta silti lasta pidetään sylissä rentoutumisvaiheeseen saakka. Rentoutumisvaiheessa viha ja vastustus vaihtuvat hellyyden ja rakkauden ilmauksiin, jotka saattavat ylittää kaikki äidin odotukset. (Welch 1995, 104.) Jokainen lapsi tarvitsee kiinnipitoa myös silloin, kun hän sitä vastustaa, saadakseen riittävän turvallisuuden tunteen ja tietoisuuden siitä, että hänestä huolehditaan ja häntä rakastetaan huolimatta siitä kuinka hän olisi käyttäytynyt (Aurela 1998, 20).

Sylissäpito-hoidossa sylissäpitäjän tulisi olla lapselle läheinen ihminen, joka haluaa rakastaa lasta ja toivoo voivansa parantaa heidän välistä suhdettaan. Vieraat ihmiset eivät ole soveliaita sylissäpito-hoidon toteuttajiksi, koska tässä tunteita herättävässä tilanteessa syntyy vahva yhdysside. Sylissäpitäjien käsite voidaan nykyään laajentaa käsittämään suurperheen, johon nykyajan vallitsevan elämäntavan huomioiden lasketaan myös perhepäivähoitajat, lastentarhanopettajat sekä muut vastaavat, jotka ovat mukana lapsen elämässä. Joten lapsen pysyvät hoitohenkilöt esim. lastentarhanopettajat, voivat antaa sylissäpitohoitoa. (Prekop 1993, 97.) Aurelan mukaan lapsen tärkeimmät sylissäpitäjät ovat kuitenkin lapsen vanhemmat, joista ensisijalla on äiti, mutta se ei kuitenkaan millään tavalla vähennä isän tärkeyttä. On havaittu, että parannus on ollut merkittävä niissä tapauksissa, joissa isä on osallistunut aktiivisesti äidin kanssa lapsen sylissäpitohoitoon, joten on ilman muuta selvää, että hoito onnistuu paremmin, jos molemmat vanhemmat ovat siinä mukana. (Aurela 1998, 16, 18.)

Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Janna Rantalan mukaan sylissäpitohoito on paras keino rauhoittaa riehuva lapsi. Jotta lapsi saataisiin rauhoittumaan, on hänet otettava suunnitelmallisesti vahvaan sylvotteeseen, jossa häntä samalla rauhoitellaan sanallisesti. Aluksi sylissäpito-hoidon antaminen on rankkaa, mutta se tehoaa melko pian, kun sylissäpito-hoidon antajalla on oikea asenne. Syliotetta pidetään yllä, kunnes lapsi on rauhoittunut, ja sen merkki on yleensä se, kun lapsi alkaa itkeä surullisesti. Tässä vaiheessa sylissäpitoa jatketaan lasta lohduttaen, ja on tärkeää, että aikuinen kertoo lapselle auttavansa häntä ja, että se ei ole rangaistus. On tärkeää kertoa lapselle hänen tunnetilansa esim: “sinä olet nyt vihainen”, ja kun sylviohoito on ohi, käydään lapsen kanssa tilanne läpi.

Aikuinen selittää lapselle minkä vuoksi otti tämän sylissäpitohoitoon: “sinä aloit riehua etkä millään meinannut rauhoittua. Täti kyllä ymmärtää, että sinua suututti, kun Jere vei sinun lelusi. Mutta vaikka suututtaa, niin silti ei saa tönä toisia.” Kaiken tämän lopuksi on hyvä vielä puuhailta yhdessä jotakin mukavaa, jotta lapsi huomaa olevansa hyväksytty, vaikka käyttäytyikin vaikeasti. (Rantala 2009.)

Sylissäpitohoitoa tutkiessa eteemme tuli kysymys saako lasta fyysisesti rajoittaa, sillä lapsen kiinnipitäminen on lapsen koskemattomuuteen puuttumista. Porvoon kaupungin sivistyslautakunta on tehnyt lapsen fyysisestä rajoittamisesta hyvän ohjeistuksen. Lapsen mahdollisesta kiinnipidosta olisi aina keskusteltava ensin lasten vanhempien kanssa esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Vanhempien suostumus sylissäpitohoitoon lapsen rauhoittamiseksi olisi hyvä kirjata ylös. Tarkoituksena on saada aggressiivinen lapsi rauhoittumaan turvallisella keinolla. Lastensuojelulaissa määritellään lapsen fyysinen rajoittaminen niin, että sitä käytetään vain lastensuojelulaitoksissa. Päivähoitolaki ei myöskään sisällä säännöstä joka oikeuttaisi lapsen kiinnipitoon, mutta se kuitenkin sanoo että päivähoidon tulisi olla lapselle turvallinen. (Porvoon kaupunki 2013.) Päivähoitolaissa 2a§ sanotaan, että päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet sekä suotuisa kasvuympäristö (Laki lasten päivähoidosta 1973.)

5.6 Theraplay

Theraplayta käytetään erityisesti erilaisista sairauksista kärsivien, käytöshäiriöisten ja vammaisten lasten hoidossa. Theraplay on hoitomuoto ja lyhytterapiaa. Sen on havaittu vahvistavan lapsen itsetuntoa, kiintymyssuhteita ja kyvykkyyttä osallistua sosiaalisiin tilanteisiin. (Sosiaaliportti 2012.) Theraplay hoito on tehokasta, koska se käy johdonmukaisesti käsiksi neljään vakavaan ongelmaan, joiden kanssa nyky-yhteiskunnan vanhemmat ja lapset joutuvat taistelemaan ja jotka estävät lapsen terveelle kehitykselle välttämättömän turvallisen kiintymyssuhteen muodostumisen. Nämä neljä ongelmaa ovat vähäinen henkilökohtainen *vuorovaikutus*, oikeanlaisten *haasteiden* puute, päivit-

täisten kokemusten heikko *jäsentyminen* ja liian vähäinen määrä *hoivaa* antavaa fyysistä kosketusta. (Jernberg & Booth 2003, 17.)

Yleensä hoitokertoja on n. 10 – 20. Terapiakerrat aloitetaan niin, että lapsi ja terapeutti ovat kahdestaan ja vanhemmat seuraavat toisen terapeutin kanssa tätä tilannetta peilin takaa ja vanhempien kanssa oleva terapeutti selittää ja tulkitsee heille, mitä vuorovaikutustilanteessa tapahtuu. Parin tällaisen terapiakerran jälkeen vanhemmat saavat osallistua näihin leikkihetkiin, joissa he samalla opettelevat erilaista vuorovaikutusta lapsensa kanssa. Tällaiset theraplayistunnot kuvataan videokameralla. (Sosiaaliportti 2012.)

Theraplayn luonnonmukaisella ja intuitiivisella lähestymistavalla saa aikaan hämmästyttävän nopeita tuloksia, joissa luodaan terve vuorovaikutussuhde lapsen ja vanhempien välille. Theraplayssa opetetaan vanhemmille:

- kuinka vihaisia ja ahdistuneita lapsia tuetaan
- kuinka johtajuus otetaan haltuun loukkaamatta tai nöyryyttämättä lapsia
- kuinka haasteiden avulla kohennetaan lapsen itsetuntoa
- miten vuorovaikutus kytketään iloa tuottaviin leikkeihin
- millä tavalla fyysistä kosketusta käytetään osana lempeää hoivaa
- kuinka lapset saadaan rakastavampaan vuorovaikutussuhteeseen. (Jernberg & Booth 2003, 20.)

Halusimme kertoa theraplay-terapiasta tässä opinnäytetyössämme, koska mielestämme se kuulostaa mielenkiintoiselta ja hyödylliseltä aggressiivisten lasten kanssa työskenteleeseen. Jos varhaiskasvatustyöntekijät huomaavat lapsella olevan esimerkiksi kiintymyssuhdeongelmia, on työntekijöiden hyvä olla tietoisia tällaisesta terapiasta. Theraplayssa opetellaan ymmärtämään lapsen reagoinnin taustalla olevia tunteita ja mielestämme se on tärkeää, kun on kyse aggressiivisesti käyttäytyvästä lapsesta.

6 NYT MINÄ SUUTUN! MENETELMIÄ AGGRESSIIVISTEN LASTEN KOHTAAMISEEN JA RAUHOITTAMISEEN

Opinnäytetyömme luonnetta miettiessä tiesimme, että teemme produktion. Mielellämme oli koko ajan se ajatus, että teemme käytännönläheisen oppaan. (LIITE 5) Tässä osiossa kuvaamme opinnäytetyön vaiheita oppaan suunnittelusta valmiiseen oppaaseen. Teimme opinnäytetyömme aiheen tueksi kyselyn koskien lapsen aggressiivista käyttäytymistä. Kyselyt olivat Leppävirran seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöille (LIITE 3) sekä päiväkerhojen lasten vanhemmille (LIITE 2). Analysoimme tehtyjen kyselylomakkeiden tuloksia.

6.1 Oppaan suunnittelu

Keväällä 2013 olimme puhelinyhteydessä Leppävirran seurakuntaan opinnäytetyön aiheen tiimoilta. Aihe päätettiin keväällä ennen kesälomien alkua. Kesän aikana mietimme aiheen rajausta. Mietimme aihepiiriä yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa. Aloimme varsinaisen suunnittelun opinnäytetyömme sisällöstä alkusyksystä 2013. Opinnäytetyön aihe eli matkan varrella. Aihe muuttui moneen kertaan, kunnes seurakunnan yhteyshenkilön kanssa saimme sovittua, että kokoamme oppaan, jossa on eri menetelmiä koskien lapsen rauhoittamista.

Varsinaista opinnäytetyömme tuotosta eli opasvihkosta aloimme suunnitella alkuvuodesta 2014. Keräsimme yhteen erilaisia ideoita, joita halusimme oppaan sisältävän. Heti alkuun oli jo selvää, että oppaassa kuvaamme menetelmiä, joita olemme kuvanneet opinnäytetyössämme. Ohjaavalta opettajaltamme saimme hyvän idean, että oppaassa voisi olla myös esimerkkitalanteita, joihin on keksitty sopiva ratkaisu. Lisäksi ideoimme, että oppaasta voisi löytyä lista aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja Internetlinkeistä, joita vanhempien ja työntekijöiden kannattaisi lukea.

Halusimme koota työyhteisön käyttöön konkreettisia vinkkejä ja malleja, joita työntekijät ja vanhemmat voivat hyödyntää arjessaan. Kysyimme Leppävirran seurakunnalta, mikä on heitä eniten palveleva aihe. Eräällä tunnilla kävimme pikaisesti läpi holdingotetta ja päätimme, että lisäämme tämän mielenkiintoiselta kuulostavan menetelmän täydentämään opinnäytetyömme aihetta. Menetelmään perehtyessä etemme on tullut monta muutakin vastaavanlaista termiä. Holding-terapia, sylissäpitohoito, kiinnipitohoito ja terapeutin kiinnipito. Opinnäytetyön suunnitelman seminaarissa saimme lisää ideoita opinnäytetyömme täydentämiseen. Lisäsimme suunnitelmaamme muitakin menetelmiä, jotka ovat apuna aggressiivisesti käyttäytyvien lasten rauhoittamisessa.

6.2 Kyselylomakkeet

Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Survey on englanninkielinen termi, joka tarkoittaa sellaisia havainnoinnin, haastattelun ja kyselyn muotoja, joissa aineistoa kerätään standartoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat näytteen tai otoksen tietyistä perusjoukosta. Aineiston kerääminen standartoidusti tarkoittaa sitä, että jos haluaa saada selville esimerkiksi vastaajien koulutuksen, on tämä asia kysyttävä kaikilta vastaajilta täysin samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188.)

Opinnäytetyötä tehdessä yksi tapa aineiston keräämiseen on kysely. Teimme kyselyt likert-tyyppisellä kyselylomakkeella. Likert on luonteeltaan asteikkoihin perustuva kyselykaavake. Kysymykset ovat muotoiltu väittämiksi, joihin vastaajat valitsevat heihin parhaiten sopivan vaihtoehdon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Teimme asteikon 4–0. Vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä ja en osaa sanoa. Lomakkeeseen kokosimme väittämiä koskien alle kouluikäisten lasten aggressiivista käyttäytymistä. Tavoitteenamme oli saada selville, millaisia tapoja lasten rauhoittamiseen vanhemmat ovat käyttäneet ja kuinka vanhemmat reagoivat lastensa aggressiiviseen käyttäytymiseen. Kyselyyn laitoimme myös avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat pystyivät kirjoittamaan sanallisesti.

Ennen kyselylomakkeiden tekoa päiväkerhojen työntekijöille lähetettiin sähköpostilla esittelykirje tästä opinnäytetyöstä. Esittelykirje oli tehty vanhemmille, jotta he tietäisivät, että tällainen opinnäytetyö on tekeillä ja että heidän kokemusta ja mielipidettä tarvittaisiin. Tällä tavoin vanhemmat saivat tietää tulevasta kyselystä. Tämän saman esittelykirjeen avulla myös muut lapsi- ja perhetyöntekijät pääsivät enemmän opinnäytetyön aiheeseen mukaan.

Kyselylomakkeiden tarkoituksena oli tuoda oppaaseen taustatietoa, kuinka lapsen käyttäytyminen ilmenee ja onko vanhemmilla sekä työntekijöillä jo olemassa olevia rauhoittamisen menetelmiä lapsille. Aloimme laatia kyselylomakkeita tammikuussa 2014. Lomakkeiden laatiminen vei paljon aikaa. Saatuamme lomakkeet valmiiksi paperiversiona, laitoimme kyselyt Webropolille. Kyselyiden työstäminen Webropolilla oli helppoa ja mielestämme Webropol-ohjelma on todella hyödyllinen. Eniten aikaa vieväksi koimme sen, että meidän piti kysyä niin monelta ihmiseltä mielipidettä kyselystä ennen, kuin saimme sen eteenpäin. Opettajien arviot ja mielipiteet olivat todella tärkeitä ja hyödyllisiä, ja niiden mukaan muokkasimme kyselyä. Kysyimme opettajien lisäksi mielipidettä myös luokkakavereiltamme, jotka ovat alusta asti olleet mukana opinnäytetyömme eri vaiheissa. Heiltä saimme myös arvokasta palautetta. Lopuksi kysyimme arviota psykoterapeutilta, jotta kysely olisi mahdollisimman luotettava.

Kyselylomakkeiden valmistuttua pyysimme seurakunnan lastenohjaajia viemään kerhopaikkoihin ilmoituksia (LIITE 1) tulevasta kyselystä. Huhtikuussa lähetimme kyselylomakkeet työntekijöille tulostettavaksi päiväkerhojen lasten vanhemmille. Alun perin oli tarkoitus lähettää kyselyt päiväkerholaisten vanhemmille sähköpostin kautta niin, että olisimme lähettäneet linkin seurakunnalle sähköpostitse Webropol-kyselyyn. Seurakunnalta olisi kysely lähtenyt vanhempien sähköposteihin. Vanhemmilta tuli kuitenkin pyyntö, että kysely suoritettaisiin paperisena versiona. Kyselyitä tulostettiin 80 perheelle.

Annoimme vanhemmille vastaamisaikaa aluksi kaksi viikkoa, mutta kyselyn ensimmäiseen palautuspäivään mennessä vastauksia oli palautunut liian vähän analysoitavaksi.

Lisäsimme vastausaikaa viikolla ja se olikin hyödyllinen päätös. Toukokuussa kyselyitä palautui 27 kappaletta, mutta jälkikäteen saimme vielä yhden palautetun kyselyn. Lopputulokseksi saimme 28 vastausta 80 lähetetystä kyselystä.

Työntekijöiden kysely onnistui hyvin Webropolin kautta. Lähetimme neljälle työntekijälle sähköpostin kautta linkin kyselyyn ja annoimme kaksi viikkoa vastausaikaa. Valittavasti kaksi viikkoa kului ja 50 % oli silloin vastannut. Lähetimme muistutusviestin ja saimme vielä yhden vastauksen. Työntekijöistä 3/4 vastasivat.

Aloimme yhdessä pohtia, minkä takia niin moni jätti vastaamatta. Suurimmaksi kysymykseksi jäi se, että oliko kyselymme aihe liian arka asia vanhemmille? Eivätkö vanhemmat ehkä uskaltaneet vastata kyselyyn? Pohdimme myös, oliko virheliike jakaa kyselyt lasten mukana kotiin vanhemmille, sillä moni on varmaan heittänyt sen suoraan roskakoriin, jos ei ole ollut yhtään kiinnostusta vastata kyselyyn. Jäimme miettimään, olisimmeko saaneet enemmän vastauksia, jos olisimme olleet paikan päällä jakamassa kyselyitä ja pyytäneet vanhemmilta hetken aikaa vastata siihen saman tien.

6.3 Opasvihkosien sisältö

Opasvihkonen on koottu työelämän yhteistyökumppanimme toiveiden mukaan luettelomuodossa. Luettelo on helppo lukuinen ja selkeä. Vihkosessa on kuvattuna toimivia vinkkejä aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen ja käytöksen ennaltaehkäisyyn. Olemme kuvailleet opasvihkosessa käytettävät menetelmät tarkemmin kappaleessa 5 **OPPAASSA KÄYTETTÄVIÄ MENETELMIÄ LAPSEN RAUHOITTAMISEKSI**.

Oppaan alussa on alkutekstit lukijalle, jossa kerrotaan oppaan sisällöstä ja siinä käytettävistä käsitteistä. Avaamme lyhyesti käsitteitä *levottomuus*, *aggressiivisuus*, *vihanpurkaus*, *rauhottuminen ja levollisuus*. Alkutekstien jälkeen oppaassa on esiteltynä, kuinka aggressiivinen lapsi kohdataan. Sen jälkeen on lyhyesti esiteltynä opinnäytetyössämme kuvailut menetelmät.

Vähän ennen opinnäytetyön esitysseminaaria saimme päiväkerhojen kasvatustyöntekijöiltä yhden toiveen opasvihkosen sisällön suhteen. He toivoivat, että oppaassa olisi vielä listattuna lasten suuttumuksen syitä. Listasimme suuttumuksen syyt teorian tiedon sekä kyselylomakkeiden tulosten mukaan.

Pyrimme tekemään vihkosesta tiiviin ja informoivan paketin, jota olisi mukava lukea. Tämän vuoksi pyrimme tekemään ulkoasusta mahdollisimman selkeän ja houkuttelevan. Menetelmistä kerromme lyhyesti, mutta ytimekkäästi ja lopuksi havainnoimme niitä esimerkkitilanteiden kautta. Oppaan kuvituksessa on käytetty itse otettuja ja itse tehtyjä kuvia. Esiinnyimme kuvissa itse ja muilta kuvissa olevilta olemme pyytäneet luvan kuvien käyttöön opasvihkosessa.

Aivan opasvihkosen loppuun olemme koonneet linkki- ja kirjavinkkejä, joita lukijat pääsevät halutessaan etsimään käsiinsä ja syventyä enemmän aiheeseen. Halusimme ottaa tässä myös lapset huomioon, joten olemme listanneet myös muutamia lasten kiukukirjoja joiden avulla aikuinen voi käydä läpi lapsen tunnetiloja.

7 KYSELYIDEN TULOKSET

Tähän osioon olemme koonneet kyselyiden tulokset. Analysoimme päiväkerholaisten vanhempien sekä kasvatustyöntekijöiden vastaukset. Leppävirran seurakunnalla työskentelee kasvatustyön parissa muutamia työntekijöitä. Tämän takia kyselymme vastauksia on vähän. Koimme kuitenkin työntekijöiden mielipiteet tärkeinä, joten halusimme analysoida myös heidän vastauksensa. Osa tuloksista on koottu suoraan taulukkoon. Taulukoiden otsikot ovat otettu suoraan kyselylomakkeiden kysymyksistä. Näin lukijoiden on helppo etsiä kyselylomakkeista kyseessä oleva kohta.

7.1 Päiväkerholaisten vanhemmat

Kysyimme päiväkerholaisten vanhemmilta 20 kysymystä liittyen lapsen aggressiivisen käyttäytymisen ilmenemiseen. Kyselyn ensimmäiset kysymykset olivat taustatietojen selvittämistä varten. Suurin osa vastanneista (89 %) oli äitejä, seuraavaksi eniten (7 %) vanhemmat olivat vastanneet yhdessä ja vähiten (4 %) olivat vastanneet isät. Kysyimme myös lasten määriä ja ikää, mutta emme halua tuoda niitä julki tässä raportissa, koska mielestämme perhe voisi olla niistä tunnistettavissa. Nämä taustatiedot olivat meitä varten, jotta pystyimme hahmottamaan kokonaisuuden paremmin.

7.1.1 Lapsen käyttäytyminen ja sen muutokset

Väittämään *lapseni käytös muuttuu, jos hän ei saa tahtoaan läpi* 57 % lasten vanhemmista oli jokseenkin samaa mieltä, että heidän lapsensa käyttäytyminen muuttuu, jos lapsi ei saa tahtoaan läpi. 32 % oli täysin samaa mieltä siitä, että heidän lapsensa käytös muuttuu, jos lapsi ei saa tahtoaan läpi. Kysyimme avoimessa kysymyksessä tarkemmin käytöksen muuttumisesta ja yleisimmät vastaukset olivat, että lapsi alkaa itkeä, potkimaan, lyömään, huutamaan, sanomaan vastaan, raivoamaan tai mököttämään. Muutamilla vastaajista oli kokemusta siitä, että lapsen käytös muuttuu aggressiiviseksi ja lapsi saattaa paiskoa ovea, lyödä ja heitellä leluja. *Lapseni tottelee, kun häntä kielletään* –

väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä oli 71 % vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 21 % vastaajista. Täysin samaa mieltä asiasta oli vain 7 % vastaajista.

7.1.2 Lapsen aggressiivinen käytös

Kuvaamme lasten vanhempien vastaukset taulukolla. Taulukosta (TAULUKKO 1) näkyy, kuinka monta prosenttia on vastannut kuhunkin ilmenemismuotoon. Yli puolet oli sitä mieltä, että aggressiivinen käyttäytyminen ilmenee huutamisena. Toisesta taulukosta (TAULUKKO 2) näkyy se, että suurin osa on vastannut, että lapsen kieltäminen laukaisee aggressiivisen käytöksen.

TAULUKKO 1. Lapseni aggressiivinen käyttäytyminen ilmenee

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa	Yhteensä
Lyömisenä	18 %	28 %	25 %	25 %	4 %	28
Potkimisena	7 %	21 %	36 %	32 %	4 %	28
Huutamisena	53 %	28 %	11 %	4 %	4 %	28
Syljeskelynä	7 %	3 %	11 %	75 %	4 %	28
Kiroiluna	0 %	7 %	4 %	78 %	11 %	28
Puremisena	0 %	11 %	21 %	57 %	11 %	28
Tavaroiden heittäminen	14 %	32 %	21 %	29 %	4 %	28
Vaatteiden repimisenä	0 %	7 %	4 %	81 %	8 %	27

Jotenkin muuten, miten?	33 %	56 %	0 %	0 %	11 %	9
Yhteensä	13 %	19 %	16 %	46 %	6 %	232

Kysyimme vanhemmilta avoimen kysymyksen, millä muulla tavoin aggressiivinen käyttäytyminen ilmenee. Vanhemmat vastasivat, että käyttäytyminen ilmenee myös mökötyksenä, uhmaamisena eli lapsi tekee jotain luvatonta, sisarusten kiusaamisena, haukkumisena esimerkiksi tyhmäksi, luunappien antamisena ja toisten lasten kanssa nahisteluna.

TAULUKKO 2. Lapseni aggressiivisen käytöksen laukaisee

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa	Yhteensä
Sisarkateus	19 %	48 %	18 %	11 %	4 %	27
Toisten lasten kanssa riitautuminen	11 %	48 %	22 %	15 %	4 %	27
Pettymykset	33 %	44 %	19 %	0 %	4 %	27
Kieltäminen	15 %	70 %	11 %	4 %	0 %	27
Aikainen herääminen/huonosti nukuttu yö	11 %	26 %	34 %	22 %	7 %	27
Päiväunille meno	4 %	11 %	26 %	52 %	7 %	27
Ruokailutilanteet	0 %	15 %	22 %	59 %	4 %	27
Pukemistilanteet	4 %	18 %	22 %	56 %	0 %	27

Hampaanpesu	0 %	11 %	15 %	70 %	4 %	27
Yöunille meno	0 %	15 %	18 %	63 %	4 %	27
Jokin muu, mikä?	20 %	20 %	0 %	0 %	60 %	5
Yhteensä	10 %	30 %	20 %	35 %	5 %	275

Suurin osa eli yhteensä 93 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että väsyminen aiheuttaa aggressiivisen käyttäytymisen kodin ulkopuolella. Toiseksi eniten vastaajista eli yhteensä 68 % oli sitä mieltä, että tekemisen puute laukaisee aggressiivisen käytöksen kodin ulkopuolella.

Pyysimme vanhempia kertomaan vapaasti muita tilanteita, kun lapsen käytös muuttuu aggressiiviseksi kodin ulkopuolella. Vanhemmat vastasivat, että lapsella esiintyy kiukuttelua kauppareissulla, kun ei saa sitä mitä haluaa. Muita tilanteita olivat isossa ryhmässä toimiminen, epätietoisuus, tylsistyminen sekä jonkun kivan asian loppuminen esimerkiksi uimahallista lähteminen.

7.1.3 Vanhempien menetelmiä lapsen rauhoittamiseen

Väittämään *minulla/meillä on menetelmiä, joilla saan lapseni rauhoittumaan*, 46 % vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 53 % jokseenkin samaa mieltä, että heillä on rauhoittamisen menetelmiä. Pyysimme vanhempia kertomaan jotakin näistä heidän käyttämistään rauhoittamisen menetelmistä ja tavoista. Suurin osa vanhemmista vastasi pitävänsä lasta sylissä, jossa lapsi rauhoittuu. Käytöksestä puhuminen rauhoittumisen jälkeen oli suurimmalla osalla hyvänä koettuna menetelmänä. Jotkut vanhemmat kokivat jäähyllä laittamisen tai lahjonnan toimivan heidän lastensa kanssa. Muutamat olivat vastanneet, että rutiinit helpottavat lasten arjen sujuvuutta ja näin pettymysten syntymistä vähennetään. Vanhemmat vastasivat myös rauhoittavansa lapsiaan puhumalla ja ehdottamalla jotain mukavaa tekemistä.

Taulukossa (TAULUKKO 3) on kuvattuna menetelmiä, joita vanhemmilla on lapsen rauhoittamiseen. Suurin osa vanhemmista on sitä mieltä, että puhuminen auttaa lasta rauhoittumaan. Myös syliin ottaminen on koettu hyväksi menetelmäksi.

TAULUKKO 3. Kuinka rauhoitan lastani?

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa	Yhteensä
Ottamalla hänet syliin	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	28
Lahjomalla tms.	4 %	22 %	33 %	41 %	0 %	27
Antamalla tukkapölyä	0 %	0 %	15 %	81 %	4 %	27
Antamalla luunapin	4 %	0 %	15 %	81 %	0 %	27
Antamalla periksi	0 %	7 %	37 %	52 %	4 %	27
Laittamalla hänet jäähyenkille	21 %	32 %	18 %	25 %	4 %	28
Laittamalla hänet toiseen huoneeseen	30 %	37 %	18 %	15 %	0 %	27
Puhumalla	89 %	11 %	0 %	0 %	0 %	28
Jätän vihanpurkauksen kokonaan huomioimatta	11 %	33 %	26 %	30 %	0 %	27
Jollakin muulla tavalla, miten?	50 %	25 %	0 %	0 %	25 %	4
Yhteensä	27 %	19 %	18 %	34 %	2 %	250

Avoimeen kysymykseen *jollain muulla tavalla, miten vanhemmat olivat vastanneet, että joskus mikään muu ei auta, kuin jättää lapsen vihanpurkaus kokonaan huomioimatta.* Osan mielestä myös “uhkailu” toimii eli jättää jonkun kivan tekemisen siltä päivältä pois.

Väittämään *molemmilla vanhemmilla/huoltajilla on samat säännöt asetettu lapsille.* Vastaajista 57 % oli täysin samaa mieltä. 36 % oli jokseenkin samaa mieltä asiasta. Jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä oli yhteensä 8 % vastaajista. Väittämään *koen saavani riittävästi tukea arkeen,* vastaajista 46 % olivat jokseenkin samaa mieltä. 43 % vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 11 % jokseenkin eri mieltä.

TAULUKKO 4. Millaista tukea vanhemmat toivoisivat arkeensa

	4 erittäin tärkeä	3 melko tärkeä	2 melko turha	1 täysin turha	0 en osaa sanoa	Yhteensä
Erityislasterhanopettajan vinkkejä	11 %	31 %	15 %	38 %	5 %	26
Vanhempien vertaisryhmiä	31 %	31 %	23 %	11,54 %	4 %	26
Perhetyön tukea	15 %	23 %	27 %	19 %	16 %	26
Mannerheimin lastensuojeluliiton tukea esim. lastenhoitoapua	27 %	27 %	23 %	15 %	8 %	26
Enemmän keskusteluja lastenohjaajien kanssa	4 %	46 %	27 %	19 %	4 %	26
Jotain muuta, mitä?	67 %	17 %	0 %	0 %	15 %	6
Yhteensä	20 %	31 %	22 %	20 %	7 %	136

Avoimeen kysymykseen *jotain muuta, mitä?* vanhemmat toivoivat seurakunnan diakoniatyön tukea, ohjattavaa tekemistä, kuljetusapua lasten harrastuksiin, taloudellista tukea sekä lasten harrastusten tukemista rahallisesti. Vanhemmat toivoivat myös “matalan kynnyksen” apua. Jäimme pohtimaan, mitä mahdollinen matalan kynnyksen apu voisi olla. Esimerkiksi perhetyö voisi olla perheen tukena ja keksiä lapsille ohjattua tekemistä, mutta onko vanhemmilla liian suuri kynnys hakea apua perhetyöltä? Matalan kynnyksen paikkoja voisivat olla erilaiset kerhot esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton ja seurakunnan perhekerhot.

Kysyimme vanhemmilta myös ovatko saaneet käytännön vinkkejä lapsen rauhoittamiseen joltakin erityiseltä taholta. Vaihtoehtoina kyselyssämme oli neuvola, päiväkoti, ystävät, Internet, media ja jokin muu, mikä? 46 % vanhemmista vastasi, että ovat jokseenkin samaa mieltä siitä, että ovat saaneet rauhoittamisen vinkkejä ystäviltään. 35 % vastaajista on saanut vinkkejä myös mediasta sekä Internetistä. 62 % kokivat saaneensa neuvoja jostain muualta. Näitä muita tahoja vanhemmat kertoivat avoimessa kysymyksessä olevan isovanhemmat, omat vanhemmat, kasvatopsykologi, koulutus, työ ja omat konstit. 15 % vastaajista oli saanut vinkkejä neuvolasta ja 12 % päiväkodista.

Väittämään *rauhoitin lastani kodin ulkopuolella samalla tavalla, kuin kotona*. Vastaajista 46 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 43 % täysin samaa mieltä. 11 % vastaajista oli jokseenkin eri mieltä. Avoimeen kysymykseen *rauhoitin lastani eri tavalla kodin ulkopuolella, miten* vanhemmat kokivat, että on helpompi antaa periksi, kun ei olla kotona. Heidän mielestään kodin ulkopuolella rauhoittuminen tulisi tapahtua nopeammin. Vastauksista kävi ilmi myös, että syli, puhuminen sekä huomion kiinnittäminen muualle auttavat yleensä.

Kyselyn lopuksi kysyimme vanhemmilta avoimen kysymyksen: *tähän loppuun pyydämme teitä kertomaan onnistumisen kokemuksistanne lasten haastavien/aggressiivisten tunteiden kohtaamisesta ja käsittelystä*. Vastauksista kävi ilmi, että oma rauhallisuus tilanteessa on tärkeää ja se, että ei itse hermostu ja menetä malttiaan. Vanhemmat korostivat rajojen ja rakkauden tärkeyttä. Toisinaan ulkopuolelta tuleva

paine saa tuoreet vanhemmat jännittämään osaako hoitaa lapsen kiukkutilanteet oikein. Vanhempien mielestä on ollut helpottavaa huomata, että he ovat saaneet itsevarmuutta kohdata näitä vaikeita tilanteita. Joidenkin mielestä jäähy ja jäähypenkki ovat toimivia tilanteen rauhoittamiseksi. Onnistumisen kokemuksena vanhemmat kertoivat sen, kun lapsi rauhoittuu sylissä ja lapsi antaa tämän jälkeen halauksen ja pyytää anteeksi. Vanhempien mielestä tilanteissa onnistuu, kun asettuu lapsen asemaan ja pyrkii näkemään lapsen kannalta asiat jotka johtavat lapsen käytökseen.

7.2 Seurakunnan kasvatustyön työntekijät

Kysyimme neljältä seurakunnan kasvatustyöntekijältä 12 kysymystä liittyen lasten aggressiiviseen käyttäytymiseen seurakunnan päiväkerhoissa. Ensimmäiset kysymykset olivat taustatietojen selvittämistä varten ja niistä selvisi, että työntekijöillä on pitkä kokemus (4 – 16 vuotta) alle kouluikäisten kanssa työskentelystä.

Vastaajat olivat kaikki jokseenkin samaa mieltä siitä, että viimeisen viiden vuoden aikana lasten aggressiivisuus on lisääntynyt. He olivat myös täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta, että tällä hetkellä lapsiryhmissä olisi aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia.

Lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti vastaajat ovat täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että lapsi otetaan syliin tai toisessa tilanteessa laitetaan jäähypenkille. Vastaajat ovat täysin eri mieltä siitä, että lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti, häntä tulisi lahjoa tai uhata rangaistuksella. Joissakin tilanteissa työntekijät ovat jokseenkin samaa mieltä, että eivät tiedä mitä tehdä, joten uskomme tämän opinnäytetyömme olevan heille tarpeellinen. Kyselystä selvisi, että lapsen kanssa on tärkeää keskustella mistä käytös johtuu ja miksi hän käyttäytyy sillä tavalla. Jäähypenkkiä he käyttävät, jos lapsi ei kiellosta huolimatta usko asiaa ja joskus lapsi on hyvä ottaa syliin rauhoittumaan.

Vastaajat ovat huomanneet, että päiväkerhoissa lapsen aggressiivisen käytöksen laukaisee toisten lasten kanssa riitautuminen ja se, kun ei pääse mukaan toisten leikkiin. Vas-

taajat ovat myös jokseenkin samaa mieltä, että aggressiivisen käytöksen laukaisee kieltäminen. Kyselystä selvisi, että päiväkerhoissa siirtymätilanteet, pukemistilanteet ja vessakäynnit eivät aiheuta lapsilla aggressiivista käytöstä.

Vastaajat ovat kuitenkin sitä mieltä, että he uskaltavat toimia ja puuttua, jos lapsi käyttäytyy aggressiivisesti. Vastauksista selvisi, että he ovat työtiimissään keskustelleet aggressiivisuuteen liittyvistä asioista ja he ovat sopineet yhteiset säännöt, kuinka lasten aggressiivisiin tunnepurkauksiin ja tilanteisiin reagoidaan. Vastaajat ovat sitä mieltä, että tarvitsevat lisää tietoa lasten aggressiivisuuteen liittyvistä asioista ja menetelmistä kuinka toimia lapsen kanssa.

8 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA JA POHDINTAA

Tässä luvussa tuomme esille omaa pohdintaamme opinnäytetyön työstämiseen liittyen. Arvioimme produktion onnistumista sekä koko opinnäytetyön prosessia. Tuomme esille prosessin aikana kohtaamiimme haasteita sekä pohdintoja, mitkä asiat auttoivat onnistumisessa. Pohdimme myös, mitkä asiat vaikuttavat opinnäytetyön luotettavuuteen sekä eettisyyteen.

8.1 Opasvihkosen arviointi

Kyselylomakkeita sekä opasvihkosta tehdessämme pyysimme aktiivisesti arviointia ja mielipiteitä opasvihkosen sekä kyselylomakkeiden toimivuudesta. Saamamme palautteen pohjalta muokkasimme lomakkeiden sekä vihkosen ulkonäköä ja sisältöä. Ohjaava opettajamme oli korvaamattomana tukena koko vihkosen kokoamisen aikana. Lähetimme sähköpostia tiuhaan tahtiin ja muokkasimme saamamme palautteen mukaan vihkosen sisältöä.

Opasvihkosen sisällöstä tahdoimme tehdä kasvatustyötä palvelevan. Pyysimme yhteistyökumppanilta toiveita oppaan sisällön suhteen. Sisällön suhteen ei tullut toiveita, joten opasvihkonen tehtiin ohjaavan opettajan tuen varassa. Lähes valmiin oppaan Sonja kävi näyttämässä seurakunnalla, sillä meidän oli tärkeää saada oppaasta arviointia, jotta se olisi mahdollisimman työelämälähtöinen. Seurakunnan lapsi- ja perhetyön työntekijöiden mielestä opasvihkosen sisältö oli selkeämpi luettelomallisena. Perusteluna se, että liika teksti ei houkuttele lukijoita. Muokkasimme jälleen sisältöä saamamme palautteen mukaan.

Ennen esitarkastukseen jättöä teimme vielä hienosäätöä vihkoseen. Otimme ja laitoimme kuvat vihkosen kanteen ja sisäsivuille. Teimme myös palautekyselyn seurakunnan kasvatustyöntekijöille, jonka lähetimme sähköpostitse. (LIITE 4) Palautelomakkeen

kysymyksiin vastattiin kattavasti. Kuvia keuhuttiin toimiviksi ja tarpeellisiksi. Palautteen mukaan kuvat keventävät vihkosen sisältöä. Työntekijät olivat tyytyväisiä vihkosen sisällön tiiviiseen, luettelomalliseen tekstiin. Myös linkki- ja kirjavinkit koettiin tarpeellisiksi kasvattajille. Työntekijät jäivät kaipaamaan vihkoseen lapsen suuttumuksen syitä sekä theraplay–menetelmän avaamista käytännön esimerkein. Lapsen suuttumuksen syyt ehdimme vielä lisätä opasvihkoseen työntekijöiden toiveiden mukaisesti.

Olemme mielestämme saaneet aikaan hyvän kokonaisuuden. Opasvihkoseen on koottu menetelmiä joita itsekkin tulemme hyödyntämään työelämässä. Opasvihkosen tekemisen loppumetreillä eteemme tuli muitakin menetelmiä, joita olisi ollut mukava vielä laittaa opasvihkoseen. Aikataulu oli lopussa jo niin tiukka, että nämä viimeiset ideat oli pakko hylätä ja jättää opasvihkosesta pois. Yksi tällainen menetelmä olisi ollut esimerkiksi tarrataulumenetelmä, jossa lapsi saa tarran onnistuessaan hillitsemään itsensä.

Olisimme molemmat halunneet tehdä opasvihkosesta houkuttelevamman esimerkiksi erilaisten kuvien avulla, mutta kuvien saaminen oli yllättävän vaikeaa. Onneksi arkistoista löytyi omia vanhoja kiukuttelukuvia joita pystyimme käyttämään. Opasvihkosen sisältöön olemme kuitenkin todella tyytyväisiä.

8.2 Työn luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuus on mitattu arvioinneilla. Olimme paljon yhteydessä yhteistyökumppanimme kanssa ja saimme sieltä vinkkejä mitä produktion olisi hyvä sisällyttää. Lähetimme kyselylomakkeet ohjaavalle opettajalle, yhteistyökumppanillemme ja alan ammattilaisille luettavaksi ennen varsinaista lähetystä. Luotettavuuden takaamiseksi lähetimme kyselylomakkeen arvioitavaksi vielä psykoterapeutille. Häneltä saimme palautetta opinnäytetyömme aiheen tärkeydestä. Kyselylomakkeista hän kommentoi, että olisi tärkeä kysyä vanhempien ja työntekijöiden onnistumisen kokemuksia, ja hän myös muistutti, että on tärkeää tutustua Raisa Cacciatoren aggression portaisiin.

Theraplay menetelmän tiimoilta otimme yhteyttä sähköpostilla Leppävirran ja Varkauden sosiaalipalveluiden piirissä työskenteleviin johtajiin, sillä halusimme, että oppaasta löytyisi tieto siitä, kuinka Leppävirralla asuva pääsee Theraplay-terapian piiriin. Leppävirralta saimme vastauksen, että heidän perheneuvolassa sitä ei ole tarjolla. Varkauden päässä viesti kiersi monen mutkan kautta yksityiselle theraplay-terapeutille. Häneltä saimme neuvon, että Leppävirralla asuvan tulee saada erityislääkärin kuntoutussuunnitelma, jossa kyseistä menetelmää suositellaan.

Opinnäytetyöprosessin aikana luimme paljon kirjallisuutta työmme aiheeseen liittyen. Kirjallisuutta lasten aggressiivisuudesta löytyi mielestämme yllättävän paljon. Hyvistä tutkimuksista tarkastimme lähdeluettelot, jonka perusteella etsimme kirjallisuutta työhömmä, sillä halusimme käyttää alkuperäisiä lähteitä omassa työssämme. Internetistä löytyviä lähteitä lukiessa pyrimme pohtimaan lähteen luotettavuutta ja pyrimme aina ensiksi etsimään tietoa kirjallisista teoksista.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pohtineet työn luotettavuuden lisäksi myös työn eettisyyttä. Tutkimus- ja kehittämissuhteissa eettisyys näkyy siinä, kuinka opinnäytetyön tekijä suhtautuu työhönsä, ongelmiin ja haasteisiin sekä prosessissa mukana oleviin henkilöihin. Eettisyyttä voidaan tarkastella sen mukaan, miten työn aihe valitaan, millä tavoin etsitään tietoa ja aineistoa, millä tavoin prosessista ja työn tuloksista puhutaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Olemme koko tämän prosessin ajan olleet motivoituneita tähän työhön ja sen onnistumiseen. Aiheen valinta tapahtui eräällä tunnilla ja mielestämme opinnäytetyön onnistumisen kannalta oli erittäin tärkeää, että aihe oli meidän molempien mielestä mielenkiintoinen. Koulussa kävimme läpi lähdeaineiston etsimistä, joten tietoa ja aineistoa etsimme eri tietokantoja käyttäen. Pyrimme olemaan kriittisiä lähteen luotettavuudesta. Olemme myös pyrkineet kohtelevaan prosessissa mukana olleita henkilöitä kunnioittavasti. Varsinkin vanhempia olemme lähestyneet varovasti, sillä aihe voi monen mielestä olla hyvin vaikea ja arka paikka. Painotimme kyselylomakkeita tehdessämme kyselyn olevan luotettava ja, että kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä. Lupasimme vanhemmille tuhota kyselylomakkeet analysoinnin jälkeen, ja näin myös teimme.

Olemme koko tämän prosessin ajan ajatelleet, että teemme tämän opinnäytetyön nimenomaan yhteistyötahollemme, joten pyysimme heiltä mielipidettä opinnäytetyön sisällön sekä produktion suhteen. Halusimme tehdä produktiosta mahdollisimman hyödyllisen työyhteisölle. Opinnäytetyöprosessissa mukana olevilla henkilöillä on aina halutessaan oikeus lukea tekstejä, jotka on kirjoitettu heidän antamiensa tietojen perusteella. Eettisyyden kannalta on tärkeää, että heidän arviointinsa ja kommenttinsa otetaan opinnäytetyön raportissa ja produktion teossa huomioon. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13.)

Opinnäytetyön eettisyyteen liittyy myös se, että ei plagioi eli varasta toisen kirjoittamaa tekstiä. Varastamisella tarkoitamme toisen tekijän tutkimustulosten, sanamuodon ja ideoiden esittämistä omanaan. Tekstin luvaton lainaaminen on aina hyvien tieteellisten käytänteiden vastaista. Opinnäytetyön teossa on erittäin tärkeää lähdeviitteiden merkkäminen, sillä tiedon luvaton lainaaminen ilmenee usein lähdeviitteiden puuttumisena tai epämääräisenä viittaamisena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 118.)

8.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Mielestämme oppaan teko Leppävirran seurakunnan päiväkerhotyöhön oli mielekästä, mutta samalla haastavaa. Näin iso prosessi kokemuksena oli molemmille aivan uusi, mutta se antoi meille paljon eväitä tulevaisuuteen. Lasten aggressiivisuus aiheena kiinnosti meitä molempia ja olimme tyytyväisiä siihen, että opinnäytetyön teko auttaa työelämän yhteistyökumppania. Tieto siitä, että teemme jotain tärkeää, oli motivoivaa. Halusimme tehdä oppaasta hyvin käytännönläheisen ja työelämälähtöisen.

Mielestämme näin pitkä projekti on jo itsessään haaste. Jouduimme paljon pohtimaan omia aikataulumme ja sitä, mihin mennessä mikäkin osio pitää olla valmis. Kun jokin projekti on näin pitkä, niin aluksi tulee ajateltua, että ”onhan meillä aikaa”. Loppuvaiheessa kiire oli turhankin kova, joten työn aikataulutuksessa olisi ollut paljon parannettavaa. Haastavaksi koimme myös produktiomme eli oppaan teon. Se vaati paljon aikaa sen vuoksi, että oli tärkeää hakea arviointia ja neuvoja yhteistyötaholta sekä ohjaavalta

opettajalta. Mielestämme opasvihkonen tuntui monesti valmiilta, mutta olimme tulleet jo niin sokeiksi tekstile, että emme huomanneet enää virheitä. Tämän vuoksi oli todella tärkeää pyytää oppaasta kommentteja, jotta saimme siitä mahdollisimman työelämälähtöisen.

Yhteistyö työelämän kanssa sujui mielestämme hyvin. Teimme jo työn alussa jaon, että Sonja hoitaa yhteydenpidon yhteistyökumppanin kanssa ja Sanna on yhteyksissä kouluun. Aivan opinnäytetyön alkumetreillä Sonja kävi tekemässä opinnäytetyön sopimuksen seurakunnan yhteyshenkilön kanssa jossa kävimme opinnäytetyön tavoitteita läpi. Yhteydenpito työelämän kanssa on enimmäkseen hoidettu sähköpostitse ja puhelimitse, mutta oppaan arviointia tehdessämme Sonja kävi opasvihkosta paikan päällä esittelemässä. Olemme parhaamme mukaan aina muuttaneet tuotostamme työelämän toiveiden ja arvion mukaan.

Haimme paljon neuvoa ja tukea opinnäytetyötä ohjaavalta opettajalta ja kävimme myös kaksi kertaa opinnäytetyöpajassa esittämässä kysymyksiä. Mielestämme olimme erittäin aktiivisia ohjauksen hakemisessa ja muokkasimme aina tuotostamme ohjaavan opettajamme neuvojen ja kommenttien mukaan. Koimme hänen antamansa palautteen erittäin tärkeänä, sillä hänen neuvonsa ja viestinsä olivat aina hyvin rohkaisevia ja motivoivia. Yhteistyökumppanin kanssa olisimme voineet olla tiiviimminkin yhteydessä. Seurakunnan kasvatustyöntekijöiltä saamamme palautteen mukaan olisimme voineet käydä esittelemässä tarkemmin opinnäytetyön tavoitteet sekä itsemme. Valitettavasti työtilanteet olivat kiireisiä, emmekä saaneet sovittua sellaista aikaa, jolloin olisimme päässeet molemmat paikalle.

Opinnäytetyön teimme parityönä, josta oli paljon apua tässä prosessissa. Olemme tehneet useita pari- sekä ryhmätöitä opintojen aikana ja sen vuoksi myös opinnäytetyön aikana yhteistyö oli sujuvaa. Eri paikkakunnilla asuminen ei haitannut työskentelyä, sillä mielestämme työskentelymme oli tehokasta, kun jaoimme hieman aihetta ja tämän jälkeen yhdistimme kirjoittamamme tekstit. Mielestämme parityöskentelyssä hyvänä puolena on toiselta saatu tuki ja se, että prosessin aikana voi jakaa mielipiteitä ja pohtia

yhdessä käsiteltävää aihetta. Missään vaiheessa ei tarvinnut jäädä yksin, vaan kumpikin otti puolin ja toisin yhteyttä, jos opinnäytetyössä mietitytti jokin. Oppaan teossa näimme myös kasvotusten ja silloin työskentely oli hyvinkin tehokasta ja motivoivaa.

Jäimme pohtimaan opettajalta saadun kommentin jälkeen opinnäytetyömme tuloksia. Meitä jäi mietityttämään se, että tuottiko kyselymme uutta tietoa vai onko kyselyiden tulokset tiedostettavissa olleita seikkoja? Totesimme, että kyselyn tulokset toistuvat aina teoriasta opasvihkoseen asti. Emme siis saaneet kyselyiden avulla uutta tietoa lasten aggressiivisuudesta, vaan lähinnä vahvistimme teorian tiedon pitävän paikkaansa näiden päiväkerholaisten kohdalla. Olisimme kyselyiden sijaan voineet käyttää opasvihkosta käytännön työssä, josta olisimme saaneet palautetta oppaan käytöstä. Tässä olisi hyvä jatkotutkimusidea opinnäytetyönsä kanssa uurastaville opiskelijoille. Jatkotutkimuksessa opiskelijat voisivat tutkia onko oppaasta ollut merkittävää apua Leppävirran päiväkerhotyössä.

8.4 Ammatillinen kasvu

Aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia on useammissa lapsiryhmissä niin päiväkerhoissa kuin päiväkodeissakin. Tulevassa työssämme tulemme varmasti kohtaamaan haastavia tilanteita lasten kanssa, sillä aggressio kuuluu lapsen kasvuun ja kehitykseen. Aiheen ajankohtaisuuden takia opinnäytetyötä oli mielenkiintoista työstää.

Olemme molemmat kiinnostuneita työstä lasten parissa ja opinnoissa suoritamme lastentarhanopettajan kelpoisuutta. Olemme opintojen aikana tehneet 10 viikon työharjoittelun päiväkodissa ja pientä kokemusta oli myös molempien edellisestä koulutuksesta sekä työkokemuksesta. Työelämän harjoitteluista ja työkokemuksesta oli hyötyä opinnäytetyön teossa. Mielestämme prosessissa uuden teorian tiedon sisäistäminen oli erityisen tärkeää sekä opettavaista.

Pidimme koko prosessin ajan päiväkirjaa, johon molemmat kävi kirjoittamassa omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan opinnäytetyön teosta. Päiväkirjaan kertyi paljon tunnekuohuja, joita opinnäytetyön aikataulutusta tuotti, mutta toinen toistamme tukien selvisimme niistä. Myös vertaispalaute muilta opiskelijakavereilta oli suuressa arvossa. Pyysimme palautetta kyselylomakkeista ja oppaasta ohjaavalta opettajalta sekä muilta opiskelijoilta. Saamamme palautteen pohjalta onnistuimme tekemään työyhteisöä palvelevan opasvihkosen, josta on hyötyä Leppävirran seurakunnan kasvatustyössä, lasten vanhemmille sekä meille itsellemme. Tulevaisuudessa varmasti palaamme opinnäytetyöme pariin varsinkin opasvihkosen muodossa, koska aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia tulee väistämättä vastaan lapsiryhmissä.

Opinnäytetyön teko on kasvattanut meitä ammatillisesti erittäin paljon. Olemme saaneet uutta tietoa lapsen käyttäytymisestä. Tarvitsemme sisäistäämme tietoa tulevassa työssämme. Lapsiryhmissä tulee vastaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia ja meillä on hyvä olla rauhoittamiseen käytettäviä menetelmiä. Meidän on varhaiskasvatustyötä tehdessämme turvattava lapsen hyvä ja turvallinen olo.

LÄHTEET

- Aurela, Anneli 1998. Sylissäpito elämänmuotona ja terapiana. Turku: Unipaps.
- Blair, Kwang-Sun C; Umbreit, John & Eck, Susan 2000. Analysis of multiple variables related to a young child's aggressive behavior. Viitattu 20.10.2014.
<http://pbi.sagepub.com/content/2/1/33>
- Broberg, Anders; Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita ja Suomen psykologiliitto.
- Cacciatore, Raisa 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Helsinki: Opetushallitus.
- Cacciatore, Raisa 2008. Kiukkukirja: aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään. Helsinki: Väestöliitto ja VL-markkinointi.
- Cantel, Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus - kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C katsauksia ja aineistoja. Viitattu 13.10.2014. file:///F:/Ladatut/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Duodecim 2012 a. Lasten ja nuorten käytöshäiriö. Viitattu 18.3.2014.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00382
- Duodecim 2012 b. Levoton lapsi. Viitattu 18.3.2014.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00442
- Heikkala, Mirja 2012. "Niin rakas ja niin raivostuttava" Tutkielma haastavien lasten temperamenttipiirteistä. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 18.3.2014.
<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77339/Heikkala.Mirja.pdf?sequence=3>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Jernberg, Ann M. & Booth, Phyllis B. Theraplay – Vuorovaikutusterapian käsikirja. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.
- Juusola, Mervi 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.
- Järviluoma, Anna & Kurkela, Annina 2010. “Ne vie sydämen sitten mennessään.” Aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi päiväkodin työntekijän näkökulmasta. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset opinnot. Opinnäytetyö. Viitattu 13.3.2014. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21828/Jarviluoma_Anna_Kurkela_Annina.pdf?sequence=1
- Kahila, Mari 2014. Väkivaltatilanteet yleistyvät päiväkodeissa – hoitajat harjoittelevat raivoavien lasten taltuttamista. Yle.fi. Viitattu 11.11.2014. http://yle.fi/uutiset/vakivaltatilanteet_yleistyvat_paivakodeissa_hoitajat_harjoittelevat_raivoavien_lasten_taltuttamista/7447944
- Kaltiala-Heino, Riittakerttu 2013. Väkivaltakäyttäytyminen. Teoksessa Päivi Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus, 71–103.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 1985. Aggressiivinen lapsi – Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki: Otava.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koskentausta, Mervi 2013. Autististen lasten ja nuorten hoito ja kuntoututus. Viitattu 15.10.2014. <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/6361/sll82013-587.pdf>
- Laki lasten päivähoidosta 1973. 36/19.1.1973. Viitattu 12.10.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lundán, Arja 2012. Konstit vähissä? Ratkaisuja haastaviin kasvatustilanteisiin. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Moilanen, Irma 2012. Lapsen ADHD. Teoksessa Virpi Dufva ja Mirjami Koivunen (toim.) ADHD: Diagnosointi, hoito ja hyvä arki. Jyväskylä: Ps-kustannus.

- NICHD - Early Child Care Research Network 2004. Trajectories of physical aggression from toddlerhood to middle childhood: predictors, correlates and outcomes. Temple University. Boston, Massachusetts: Blackwell Publishing.
- Nurmi, Päivi 2013. Lupa tunteisiin. Teoksessa Päivi Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–26.
- O'Regan, Fintan 2012. Haastava käytös: käytännön neuvoja ja menetelmiä, miten ymmärtää ja käsitellä haastavasti käyttäytyvää lasta. Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opik.
- Porvoon kaupunki 2013. Lapsen fyysinen rajoittaminen varhaiskasvatuspalveluissa. Sivistyslautakunta 29.10.2013. Viitattu 20.10.2014.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fporvoo01.hosting.documenta.fi%2Fkokous%2F20138864-6-1.PDF&ei=RGNHVJ2MD-XqyQPYSYK4Cw&usg=AFQjCNHQBH02C-oFJgCBQJuod-4xZIKFINg&sig2=Rm1xuIjc5caf9asF-vHOLA&bvm=bv.77880786,d.bGQ>
- Prekop, Jirina. 1993. Olisitpa pitänyt minusta tiukasti kiinni - Kiinnipitoterapian perusteet ja käyttö. Suom. A. Virtanen. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Rantala, Janna 2009. Lapsen rauhoittaminen. Viitattu 9.3.2014.
<http://olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/lapsen-rauhoittaminen>
- Röning, Tiina 2013. Aikuinen mallina ja vihan hallinnan opettajana. Teoksessa Päivi Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus, 149–160.
- Saari, Katriina 2009. Tule, tule hyvä kakku – kuvitettuja toimintaohjeita lapsen arkeen. Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto.
- Schulman, Marja & Nurmi, Päivi 2013. Lapsen vihaan reagoiminen. Teoksessa Päivi Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–146.
- Serenius-Sirve, Silve & Kippola-Pääkkönen, Anu 2012. Psykososiaaliset hoito- ja kuntoutusmuodot. Teoksessa Virpi Dufva ja Mirjami Koivunen (toim.) ADHD: Diagnosointi, hoito ja hyvä arki. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Sosiaaliportti 2012. Theraplay-menetelmä. Viitattu 20.3.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/theraplay/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-)

Stenberg, Birgitta 2006. Perttua harmittaa. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.

Welch, Martha G. 1995. Syliäika. Helsinki: Art House.

Viljamaa, Janne 2009. Mitä minä teen tämän lapsen kanssa? – Haastavan lapsen kasvat-
tus. Helsinki – Jyväskylä: Minerva.

Väestöliitto 2014 a. Aggressio. Mitä aggressio on? Viitattu 13.2.2014.

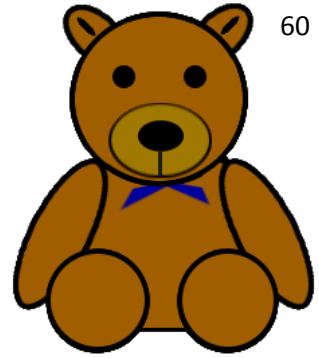
http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/aggressio/mita_aggressio_on/

Väestöliitto 2014 b. Aggressio. Tunteiden hallinta. Liikennevalomalli. Viitattu
20.2.2014.

http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/aggressio/tunteiden_hallinta/liikennevalomalli/

Åberg, Ritva 2014. Lasten aggressiokasvatuksen tarve pysyy ajankohtaisena: Kuinka
äkäpussi kesytetään? Viitattu 20.2.2014.

<http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=3081284>

LIITE 1: Opinnäytetyön esittely vanhemmille

HYVÄ PÄIVÄKERHOLAISEN KOTIVÄKI!

Opiskelemme Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi-lastentarhanopettajiksi. Teemme opinnäytetyötä aiheesta, joka käsittelee lasten aggressiivista käyttäytymistä ja menetelmiä, joilla rauhoittaa lasta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on laajentaa Leppävirran seurakunnassa käytettäviä menetelmiä sekä tuoda tietoa henkilöstölle sekä vanhemmille erilaisista sovellettaviksi käyvästä menetelmästä. Opinnäytetyömme tuotoksena on opasvihkonen teille vanhemmille sekä työntekijöille. Oppaamme tulee sisältämään tietoa hyviksi koetuista rauhoittamisen menetelmistä.

Olemme tekemässä kyselykaavaketta koskien lapsen aggressiivista käyttäytymistä ja siihen käytettävistä rauhoittamisen menetelmistä. Pyrimme kartoittamaan menetelmiä, joita te jo käytätte ja olette kokeneet toimiviksi, sillä teemme opasvihkoseen käytännön vinkkejä arjen tilanteisiin.

Kysely on mahdollista lähettää teille sähköpostitse. Yksityisyyden suojelemiseksi sähköpostin lähettää teille tuttu työntekijänne. Sähköpostissa on linkki webropolin sivustolle tehtyyn kyselyyn, josta ei millään tavalla selviä vastaajan henkilöllisyys. Jos teillä ei ole sähköpostiosoitetta, on mahdollista saada kysely paperiversiona lastenohjaajilta.

Toivottavasti teillä olisi aikaa vastata kyselyyn, jotta opinnäytetyöstämme tulisi mahdollisimman kattava.

Yhteistyöterveisin ☺

*Sonja Kupiainen & Sanna Ollikainen
Sosionomiopiskelijat
Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulu*

LIITE 2: Kyselylomake vanhemmille

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa, Pieksämäen toimipisteessä sosionomeiksi ja suoritamme samalla myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottavat opinnot. Teemme opinnäytetyötä aiheesta, joka käsittelee lasten aggressiivista käyttäytymistä ja menetelmiä, joilla kohdata ja tukea sekä rauhoittaa lasta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa materiaalia ja laajentaa Leppävirran seurakunnassa käytettäviä rauhoittamisen menetelmiä. Tarkoituksena on myös tuoda tietoa henkilöstölle sekä vanhemmille erilaisista sovellettavista toimintatavoista ja menetelmistä.

Opinnäytetyöhömmme liittyy kysely, jota käytetään materiaalien tuottamiseen. Toivomme, että vastaisitte oheiseen kyselyyn. Käsittelemme vastauksenne luottamuksellisesti ja nimettöminä siten, ettei niistä paljastu tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys missään vaiheessa.

Tämä kysely on jaettu Leppävirran seurakunnan jokaiseen päiväkerhoon, joten asuinpaikka tai muutkaan tunnistettavat tiedot tule mitenkään esille valmiiseen opinnäytetyöhön. Vain opinnäytetyön tekijät näkevät vastaukset, mutta eivät vastaajaa. Kyselylomakkeet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Väittämien lisäksi kyselyssä on mahdollisuus vastata omin sanoin, mitä mahdollisuutta toivomme teidän myös käyttävän. Pyydämme teitä vastaamaan **25.4.2014** mennessä.

Kyselyt palautetaan lastenohjaajille suljettuun kirjekuoreen.

Yhteistyöstä kiittäen,

Sonja Kupiainen & Sanna Ollikainen

Valitkaa sopivin vaihtoehto ympyröimällä vastauksenne ja vastatkaa sanallisesti viivoilla merkittyihin kohtiin, kiitos!

KYSELY VANHEMMILLE LAPSEN AGGRESSIIVISESTA KÄYTTÄYTYMISESTÄ

1. Kyselyyn vastaa

- Äiti
- Isä
- Vanhemmat yhdessä
- Isovanhempi
- Muu huoltaja

2. Lasten lukumäärä

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 tai enemmän

3. Lasten iät

LAPSEN KÄYTTÄYTYMINEN

4. Lapseni käytös muuttuu, jos hän ei saa tahtoaan läpi

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin eri mieltä
- 1 täysin eri mieltä
- 0 en osaa sanoa

5. Kertokaa tarkemmin käytöksestä

6. Lapseni tottelee, kun häntä kielletään

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin eri mieltä
- 1 täysin eri mieltä
- 0 en osaa sanoa

7. Lapseni aggressiivinen käyttäytyminen ilmenee

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa
Lyömisenä	☐	☐	☐	☐	☐
Potkimisena	☐	☐	☐	☐	☐
Huutamisena	☐	☐	☐	☐	☐
Syljeskelynä	☐	☐	☐	☐	☐
Kiroiluna	☐	☐	☐	☐	☐
Puremisena	☐	☐	☐	☐	☐
Tavaroiden heittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Vaatteiden repimisenä	☐	☐	☐	☐	☐
Jotenkin muuten, miten? _____	☐	☐	☐	☐	☐

8. Lapseni aggressiivisen käytöksen laukaisee

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa
Sisarkateus	☐	☐	☐	☐	☐
Toisten lasten kanssa riitautuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Pettymykset	☐	☐	☐	☐	☐
Kieltäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Aikainen herääminen/huonosti nukuttu yö	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväunille meno	☐	☐	☐	☐	☐
Ruokailutilanteet	☐	☐	☐	☐	☐
Pukemistilanteet	☐	☐	☐	☐	☐
Hampaanpesu	☐	☐	☐	☐	☐
Yöunille meno	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

LAPSEN RAUHOITTAMINEN KOTONA

9. Minulla/meillä on menetelmiä, joilla saan lapseni rauhoittumaan

- 4 täysin samaa mieltä
 3 jokseenkin samaa mieltä
 2 jokseenkin eri mieltä
 1 täysin eri mieltä
 0 en osaa sanoa

10. Kerro vapaasti jotakin näistä menetelmistä ja tavoista

11. Olen/olemme saaneet vinkkejä lapsen rauhoittamiseen

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa
Neuvolasta	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodista	☐	☐	☐	☐	☐
Ystäviltä	☐	☐	☐	☐	☐
Internetistä	☐	☐	☐	☐	☐
Mediasta	☐	☐	☐	☐	☐
Jostain muu- alta, mistä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

12. Rauhoitan lastani

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa
Ottamalla hänet syliin	☐	☐	☐	☐	☐
Lahjomalla tms.	☐	☐	☐	☐	☐
Antamalla tukkapölyä	☐	☐	☐	☐	☐
Antamalla luunapin	☐	☐	☐	☐	☐
Antamalla periksi	☐	☐	☐	☐	☐
Laittamalla hänet jäähyenkille	☐	☐	☐	☐	☐
Laittamalla hänet toiseen huoneeseen	☐	☐	☐	☐	☐
Puhumalla	☐	☐	☐	☐	☐
Jätän vihanpurkauksen kokonaan huomioimatta	☐	☐	☐	☐	☐
Jollakin muulla tavalla, miten? _____	☐	☐	☐	☐	☐

13. Molemmilla vanhemmilla/huoltajilla on samat säännöt asetettu lapsille

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin eri mieltä
- 1 täysin eri mieltä
- 0 en osaa sanoa

LAPSEN RAUHOITTAMINEN KODIN ULKOPUOLELLA

14. Lapseni aggressiivisen käytöksen laukaisee kodin ulkopuolella

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	1 täysin eri mieltä	0 en osaa sanoa
Karkkihyllyn ohittaminen kaupassa	☐	☐	☐	☐	☐
Kiire	☐	☐	☐	☐	☐
Kieltäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Väsyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Tekemisen puute	☐	☐	☐	☐	☐
Huomion hakeminen	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kertokaa vapaasti muita tilanteita, kun lapsen käytös muuttuu aggressiiviseksi kodin ulkopuolella

16. Rauhoitan lastani kodin ulkopuolella samalla tavalla, kuin kotona

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin eri mieltä
- 1 täysin eri mieltä
- 0 en osaa sanoa

17. Rauhoitan lastani eri tavalla kodin ulkopuolella, miten?

TUEN TARVE LAPSIPERHEEN ARJESSA

18. Koen saavani riittävästi tukea arkeen

- 4 täysin samaa mieltä
 3 jokseenkin samaa mieltä
 2 jokseenkin eri mieltä
 1 täysin eri mieltä
 0 en osaa sanoa

19. Millaista tukea toivoisitte arkeenne?

	4 erittäin tärkeä	3 melko tärkeä	2 melko turha	1 täysin turha	0 en osaa sanoa
Erityislastentarhanopettajan vinkkejä	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempien vertaisryhmiä	☐	☐	☐	☐	☐
Perhetyön tukea	☐	☐	☐	☐	☐
Mannerheimin lastensuojeluliiton tukea esim. lastenhoitoapua	☐	☐	☐	☐	☐
Enemmän keskusteluja lastenohjaajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Jotain muuta, _____ mitä?	☐	☐	☐	☐	☐

20. Tähän loppuun pyydämme teitä kertomaan onnistumisen kokemuksistanne lasten haastavien/ aggressiivisten tunteiden kohtaamisesta ja käsittelystä

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

LIITE 3: Kyselylomake työntekijöille**KYSELY LAPSEN AGGRESSIIVISESTA KÄYTTÄYTYMISESTÄ LEPPÄVIRRAN SEURAKUNNAN LASEN OHJAAJILLE**

1. Mikä olet ammatiltasi?

2. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt alle kouluikäisten parissa?

3. Mielestäni lasten aggressiivisuus on lisääntynyt viimeisen viiden vuoden aikana

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

4. Tällä hetkellä lapsiryhmissämme on aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

5. Lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseenkin samaa mieltä	2 jokseenkin erimieltä	1 täysin erimieltä	0 en osaa sanoa
laitan hänet jäähyenkille	☐	☐	☐	☐	☐
vien/kannan hänet toiseen huoneeseen	☐	☐	☐	☐	☐
otan hänet syliin	☐	☐	☐	☐	☐
lahjon häntä jollakin	☐	☐	☐	☐	☐
uhkaan häntä rangaistuksella	☐	☐	☐	☐	☐
en tiedä mitä tehdä	☐	☐	☐	☐	☐
teen jotain muuta,mitä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

6. Päiväkerhossa lapsen aggressiivisen käytöksen laukaisee

	4 täysin samaa mieltä	3 jokseen- kin samaa mieltä	2 jokseen- kin erimiel- tä	1 täysin erimieltä	0 en osaa sanoa
kun ei pääse mukaan toisten leikkiin	☐	☐	☐	☐	☐
toisten lasten kanssa riitautuminen	☐	☐	☐	☐	☐
siirtymätilanteet	☐	☐	☐	☐	☐
wc-käynnit	☐	☐	☐	☐	☐
pukemistilanteet	☐	☐	☐	☐	☐
kun häntä kielletään	☐	☐	☐	☐	☐
joitain mui- ta tilantei- ta, mitä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

7. Uskallan toimia ja puuttua lapsen aggressiiviseen käytökseen

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

8. Olemme keskustelleet työtiimissämme aggressiivisuuteen liittyvistä asioista

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

9. Olemme sopineet työtiimissä, kuinka lasten aggressiivisiin tunnepurkauksiin ja tilanteisiin reagoidaan

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

10. Olemme keskustelleet vanhempien kanssa yleisellä tasolla lasten aggressiivisuudesta ja ao. tilanteissa toimimisesta

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

11. Tarvitsen lisää tietoa lasten aggressiivisuuteen liittyvistä asioista ja menetelmistä, kuinka toimia lapsen kanssa

- 4 täysin samaa mieltä
- 3 jokseenkin samaa mieltä
- 2 jokseenkin erimieltä
- 1 täysin erimieltä
- 0 en osaa sanoa

12. Mitä muuta haluat kertoa lapsen aggressiivisuuteen ja sen ilmenemiseen liittyen?

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

LIITE 4: Palautekysely

NYTMINÄ SUUTUN – Menetelmiä aggressiivisten lasten kohtaamiseen ja rauhoittamiseen

Pyydämme teitä ystävällisesti vastaamaan opasvihkosen palautekyselyyn. Tahdomme kiittää teitä yhteistyöstänne opinnäytetyömme parissa.

1. Mitä mieltä olette opasvihkosen ulkonäöstä?
2. Mitä mieltä olette opasvihkosen sisällöstä?
3. Mielipiteenne vihkosen selkeydestä ja luettavuudesta
4. Mitä muuta olisitte kaivanneet opasvihkoseen?
5. Mitä mieltä olette opinnäytetyön prosessista kokonaisuudessaan? (Risuja ja ruusuja toiminnastamme)

KIITOS!

Yhteistyöstä kiittäen

Sonja Kupiainen & Sanna Ollikainen

NYT MINÄ SUUTUN!

Menetelmiä aggressiivisten lasten
kohtaamiseen ja rauhoittamiseen

Menetelmät:

Päivästruktuuuri s.4

Positiivinen vahvistaminen s.5

Liikennevalot s.7

Kiukun ja vihan tunteiden

purkamiskeinoja s.9

Sylissäpitohoito s. 10

Theraplay s.13

LUKIJALLE

Tämä opasvihkonen on tarkoitettu lasten kasvattajille sekä lasten vanhemmille. Vihkosen kohderyhmänä ovat 3-6-vuotiaat lapset. Vihkoseen on koottu lasten rauhoittamiseen ja levollisuuden luomiseen käytettäviä menetelmiä. *Menetelmät ovat vapaasti sovellettavissa lapsen yksilöllisyyden ja ikätason huomioiden.*

Oppaassa käytetään sanoja **levottomuus, aggressiivisuus ja vihanpurkaus** sekä **rauhottuminen ja levollisuus**. Koska vihkonen keskittyy antamaan vinkkejä nimenomaan haasteellisiin tilanteisiin, avaamme tässä aluksi levottomuus ja aggressiivisuus -käsitteitä:

- **Levottomuus:** aiheuttaa kärsimättömyyttä ja ailahtelevaisuutta. Levottoman lapsen on vaikea pysyä paikoillaan ja sääntöjen noudattaminen on hänelle hankalaa.
- **Aggressiivisuus:** voi esiintyä riitaisuutena, tappeluiden aloittamisena, pelotteluna, toisten uhkailuna ja fyysisenä ilkeytenä toisia ihmisiä tai eläimiä kohtaan. Yleensä aggressiivisuus esiintyy **vihanpurkauksena**.

Toivomme, että tästä opasvihkosesta on teille hyötyä kohdatessanne lapsen vihanpurkauksia.

Vihkosen loppuun on koottu muutamia aihetta käsitteleviä kirjavinkkejä ja linkkejä netistä löytyviin aineistoihin. Sieltä löytyy myös vinkkejä lasten kanssa luettavista kirjoista, joissa käsitellään kiukkua eli ns. kiukkukirjoja lapsille.

KUINKA KOHTAAN RAIVOAVAN LAPSEN?

- pysyn aikuisena -> en mene mukaan lapsen raivoamiseen, enkä itse raivostu
- en mene mukaan tunteeseen, pysyn rauhallisena
- annan lapsen näyttää tunteensa
- vien lapsen pois muun lapsiryhmän katseilta
- en leimaa lasta tai lapsen tunnetta pahaksi
- en ivaa, nujerra tai satuta lasta
- suojaan ja rajoitan, jos lapsi pyrkii satuttamaan itseään tai muita
- ehdotan tarvittaessa oikean suunnan ja tavan tunteiden ilmaisuun (huuto, tyynyyn hakkaaminen)
- kerron, että lapsi saa rauhassa purkaa energiaa ja rauhoittua esimerkiksi juoksemalla tai hyppimällä
- kehun ja kiitän lasta, kun hän pystyy rauhoittumaan
- keskustelen jälkeenpäin lapsen kanssa tilanteesta
- sovin mahdollisista seurauksista ja kerron, että asia on nyt käsitelty
- huolehdin omasta jaksamisestani

MITKÄ ASIAT VAIKUTTAVAT LAPSEN SUUTTUMISEEN?

- pienten lasten vaikea kielellisesti kertoa mitä haluavat → turhautuminen
- pettymykset
- väsymys
- tekemisen puute
- kieltäminen
- jonkin kivan asian loppuminen esim. uimahallista pois lähteminen
- epätietoisuus
- riidat toisten lasten kanssa
- sisarkateus
- impulsiivinen lapsi reagoi herkemmin
- lapsen mahdollinen aggressiivinen käyttäytyminen vahvistuu, jos hän on oppinut aggressiivista toimintaa muilta → esim. lapsi on nähnyt vanhempansa lyövän toista ihmistä.

RAUHOITTAMISEN MENETELMIÄ

☺ Päivästrukturi

- kuvista muodostuva aikajana päivän kulusta
- helpottaa lapsen päivärytmin muistamista
- selkiyttää lapselle päivän kulkua
- kuvien avulla rakennetaan päiväjärjestys, jota lapsen on helppo seurata
- hyvä tehdä päivittäin tai viikoittain yhdessä lapsen kanssa → lapsi näkee ennakkoon tulevat tapahtumat
- lapsella on turvallisempi olo, kun hän tietää mitä päivän aikana tapahtuu, missä hänen täytyy olla ja kenen kanssa
- kuvat ovat yksinkertaisia ja helposti ymmärrettäviä, jotta lapsi voi ennakoida tulevia tapahtumia
- kuvat voi tehdä itse esim. aikakauslehdistä, lapsen tai päiväkerhon omista valokuvista tai piirtämällä
- apua struktuurin tekoon löytyy Papunetin sivuilta www.papunet.net
- papunetistä löytyy myös kuvatyökaluohjelma, jonka avulla on helppo etsiä ja tulostaa tarvitsemiaan kuvia.

Malli päivästruktuurista

☺ Positiivinen vahvistaminen

- tarkoittaa palkitsemista
- kasvattajan tavallisin tapa ohjata lasta
- käytetään, kun pyritään eroon ei-toivotusta käyttäytymisestä
- tarkoituksena on saada lapsi käyttäytymään toivotulla tavalla
- lasta voi palkita esimerkiksi kiitoksin toivotusta ja odotetusta käyttäytymisestä
- palkita voi myös jollain konkreettisella keinolla, esimerkiksi mukavalla tekemisellä kuten yhdessä pelaamalla tai lapsen mielipuualla
- lapselle kerrotaan tai ilmaistaan ilmeillä tai eleillä, kun lapsi toimii toivotulla tavalla
- aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen käytöksestä pyritään pääsemään eroon kiittämällä, kun lapsi toimii toivotulla tavalla
- kiitos on tärkeää saada välittömästi

Esimerkki 1

Jesper on viisivuotias päiväkerholainen. Hän ei jaksakaan keskittyä ohjatuilla tuokiolla, vaan pyörii, tönii toisia ja vaeltelee ympäri huonetta. Jesperin kohdalla voi positiivista vahvistamista käyttää aina, kun hän jaksaa istua hetkenkin paikallaan ja kuunnella. Häntä täytyykin heti kehua, kun hän istuu rauhallisesti paikallaan ja tätä on määrätietoisesti jatkettava kerta toisensa jälkeen. Vanhempien tullessa hakemaan Jesperiä, olisi työntekijän hyvä muistaa kehua vanhemmille ja kertoa konkreettisin esimerkein, kuinka hienosti Jesper on tänään jaksanut työskennellä.

Esimerkki 2

Jamina on kolmevuotias tyttö ja päiväkodissa häntä kannustetaan kovasti pukeutumaan ja riisuutumaan itse. Jamina heittäytyy usein hankalaksi näissä tilanteissa, koska hän haluaa palvelua ja on tottunut siihen että hänet puetaan. Pukemistilanteissa Jamina heittäytyy usein osaamattomaksi tai veltoksi lattialle. Hänen kohdallaan on erittäin tärkeää olla kärsivällinen ja kehua, kuinka hienosti housut menivät ilman apua jalkaan ja, kuinka nokkelasti hän osasi laittaa kengät oikeisiin jalkoihin. Jaminasta huomaakin, että hän tykkää siitä, kun häntä kehutaan isoksi tytöksi vaatteiden vaihdon onnistuessa reippaasti.

☺ Liikennevalot

- punainen: pysähdy rauhoittumaan jollain hyväksi kokemalla tavalla esimerkiksi hengittämällä syvään ja laskemalla kymmeneen
- keltainen: odota, että suurin vihanpurkaus laantuu
- vihreä: pääset eteenpäin. Ota toimivin rauhoittumiskeino käytäntöön ja mene hetkeksi rauhoittumaan
- askarrellaan esimerkiksi kartongista
- tarkoituksena saada lapsi rauhoittumaan
- rauhoittumisen jälkeen lapsen täytyy miettiä miten esimerkiksi vihan voi purkaa
- ovat helpot tehdä myös kotona esimerkiksi seinälle
- tarvitaan punainen, keltainen ja vihreä ympyrä, kuten oikeissa liikennevaloissa

Esimerkki 1

Oula on neljävuotias. Hän alkaa leikkitalanteessa karjua, eikä kehotuksista huolimatta hiljennä ääntään. Oulan aloittaessa karjumisen näytetään punaista ympyrää merkinä, että nyt hän tekee väärin. Keltainen ympyrä otetaan esille, jotta lapsi alkaa miettiä, mitä on tehnyt väärin ja lopettaa karjumisen. Keltaisen ympyrän kohdalla pysähdytään myös miettimään, miten karjumisen voi lopettaa kokonaan. Vihreän ympyrän kohdalla lapsi menee rauhoittumaan kirjan pariin. Liikennevalo -menetelmä on aiemmin käyty Oulan kanssa läpi, jotta hän tietää kuinka toimia, kun punaista ympyrää näytetään hänelle. Oulan kanssa on myös aiemmalla kerralla

sovittu hänelle sopivat rauhoittumisen keinot, jotta hän tietää että vihreän ympyrän kohdalla on aika mennä rauhoittumaan yksin kirjojen pariin.

Esimerkki 2

Aura on kuusivuotias tyttö. Aura hermostuu kun hän häviää lautapelissä muille pelaajille. Aura heittää lautapelin hujan hajan lattialle ja alkaa puida nyrkkiä ja kiroilemaan. Auran eleistä huomaa, että hän on todella kiukustunut ja tarvitsee rauhoittumista. Ensin Auraa rauhoitellaan sanallisesti, ja sitten hänelle näytetään punaista ympyrää ja pyydetään tulemaan sen kohdalle. Aura tietää säännöt, koska hänelle on aiemmin kerrottu liikennevaloista. Aura saa hetken huokaista syvään punaisen valon kohdalla. Hän siirtyy eteenpäin keltaiselle kun kokee olevansa valmis. Auraa pyydetään keltaisen valon kohdalla miettimään mikä keino auttaa vihan purkamiseen. Kun Auran elekieli on sellainen, että hän on hieman rauhoittuneempi, voi Aura astua vihreälle valolle. Auran tapa purkaa suuttumustaan on mennä hakkaamaan isoja säkkituoleja ja sen jälkeen hän rauhoittuu niissä istuen ja tapahtunutta miettien. Auran ollessa levollinen hän pyytää muilta pelaajilta anteeksi käytöstään.

☺ **Kiukun ja vihan tunteiden purkamiskeinoja**

- nyrkkeilysäkin hakkaaminen
- säkkituolissa riehuminen
- tyynyyn karjuminen
- kirjan lukeminen
- piirtäminen
- muovailuvahalla muovaileminen
- juokseminen pihalla taloa tai puuta ympäri

☺ Sylissäpitohoito

- Käytetään silloin, kun lapsi riehuu, yrittää satuttaa muita tai itseään ja ei tahdo millään rauhoittua.
- Lapsen saadessa raivokohtauksen, hänet otetaan syliin ja aloitetaan sylissäpitohoito.
- Sylissäpidon aikana sanotaan lapselle, että hän voi rauhassa jatkaa ja huutaa tunteensa ulos.
- Lapsi saattaa itkeä ja raivota sekä yrittää vahingoittaa sylissä pitäjää esimerkiksi puremalla.
- Aikuinen ei saa antaa lapsen vahingoittaa itseään tai toisia.
- Lapselle on kerrottava, että sylissä pidetään, kunnes molemmilla on parempi olo.
- Aikuinen ei keskeytä tätä prosessia vaikka lapsi saattaa huutaa apua.
- Lapsen voimat voivat olla pelottavat ja tuntua musertavilta, mutta silti lasta pidetään sylissä rentoutumisvaiheeseen saakka.
- Jokainen lapsi tarvitsee kiinnipitoa myös silloin, kun hän hän sitä vastustaa, saadakseen riittävän turvallisuuden tunteen ja tietoisuuden siitä, että hänestä huolehditaan ja häntä rakastetaan huolimatta siitä kuinka hän olisi käyttäytynyt.
- Sylissäpitäjän tulisi olla lapselle läheinen ihminen.
- Sylissäpitohoitoa lapselle voi antaa vanhempien ja perheen lisäksi myös päiväkodin työntekijät.
- Sylissäpitoon on olemassa myös erilaisia koulutuksia, jolloin terminä käytetään sanaa Holding.

- Lapsen fyysinen rajoittaminen on lapsen koskemattomuuteen puuttumista, joten mahdollisesta sylissäpidosta lapsen aggressiivisen purkauksen lieventämiseksi on keskusteltava lapsen vanhempien kanssa.
- Sylissäpidosta on sovittava etukäteen esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman teossa ja yhteisesti sovittu päätös on kirjattava ylös työntekijöiden turvaksi.
- Rajoittaminen on perusteltua, jos se on hänen tai toisten lasten turvallisuuden vuoksi juuri siinä tilanteessa välttämätöntä.
- Laki lasten päivähoidosta ei sisällä säännöstä, joka oikeuttaisi lapsen kiinni pitämiseen, mutta laissa 2a§ sanotaan, että päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet sekä suotuisa kasvuympäristö.

Esimerkki 1

Camilla on kaksivuotias ja kovan uhmaiän omaava tyttö. Camilla tulistuu hyvin helposti ja hän myös näyttää sen kovilla raivonpuuskillla.

Suuttuessaan Camilla itkee ja huutaa todella kovasti, heittelee leluja, lyö, potkii ja puree. Toisinaan nämä tulistumiskohtaukset eivät meinaa laantua, joten Camilla on hyvä ottaa tiukkaan sylvotteeseen. Camilla

pyristelee kauan irti tästä syliotteesta ja huutaa "Pois, pois, pois!". Camillaa on kuitenkin hyvin määrätietoisesti pidettävä tiukasti sylissä. Hänelle on puhuttava rauhalliseen sävyyn, että kaikki on hyvin ja ei ole mitään pelättävää. Tässä kuuluu toisinaan kymmeniä minuuotteja ja tilanne on hyvin raskas sekä Camillalle, että sylissäpitäjälle. Lopulta Camilla on eleiltään levollisempi, hänen lihaksensa rentoutuvat ja kova parkuminen alkaa muuttua nyyhkytykseksi. Camillan tyynnyttelyä jatketaan ja hänelle puhutaan rauhallisella äänellä, että kaikki on ihan hyvin. Kun Camilla on täysin levollinen, hänelle selitetään miksi häntä pidettiin sylissä.

Esimerkki 2

Christer on viisivuotias poika. Hänen vihanpurkauksensa on todella raju. Christer ei saa tahtoaan läpi, alkaa huutaa ja potkia sekä kiipeää pöydälle, josta hän huitoo muita lapsia. Christeriä kielletään ja sanotaan hänen joutuvan miettimään tekojaan jäähyllle. Poikaa yritetään myös rauhoitella, mutta hän ei rauhoitu. Lopulta on pakko turvautua ottamaan poika tiiviisti syliin, jossa hän saa rauhassa purkaa vihanpurkauksensa. Christeriä pidetään sylissä, ettei hän satuttaisi itseään tai muita. Poika on kuitenkin niin vahva, että hänen sylissäpitoon täytyy ottaa toinenkin aikuinen, joka pitää poikaa jaloista paikallaan. Christerin vastaanrimpuillessa hänelle kerrotaan miksi hän joutui syliin ja mitä sylissä pito merkitsee. Hetken kiukuteltua Crister rauhoittuu ja pyytää anteeksi muilta lapsilta.

☺ Vuorovaikutuksellinen leikki eli Theraplay

- Käytetään erityisesti erilaisista sairauksista kärsivien, käytöshäiriöisten ja vammaisten lasten hoidossa.
- Käytetään hoitomuotona ja lyhytterapiana.
- on havaittu vahvistavan lapsen itsetuntoa, kiintymyssuhteita ja kyvykkyyttä osallistua sosiaalisiin tilanteisiin.
- Vain koulutetut theraplay-terapeutit voivat käyttää tätä menetelmää.
- Päiväkerhojen ja päiväkotien työntekijät voivat ohjata vanhempia menetelmän piiriin, jos he havaitsevat lapsella olevan vuorovaikutusongelmia.

Theraplay-terapiaa käytetään hoitona mm. seuraavissa tilanteissa:

- emotionaalisten häiriöissä
- vuorovaikutushäiriössä
- käyttäytymisen hallinnassa
- erilaisissa varhaisissa ongelmissa (syöminen, nukkuminen)
- traumaperäissä sopeutumishäiriöissä
- kiintymyssuhdeongelmissa

Kuinka päästä theraplayn piiriin?

- Theraplayta on mahdollista saada kunnallisissa yksiköissä, kuten perheneuvoloissa sekä sairaaloissa tai ostettuna yksityisiltä palveluiden tuottajilta.
- Monilla pienillä paikkakunnilla, esim. Leppävirralla asuvan ja theraplay -terapiaa tarvitsevan lapsen tulisi saada erityislääkärin kuntoutussuunnitelma, jossa theraplaytä suositellaan.
- Kun kunta pystyy tarjoamaan terapiaa vain yksityisiltä palveluiden tuottajilta, tarvitsee asiakas maksusitoumuksen kotikunnastaan. Tämän jälkeen on haettava yksityisille palveluntuottajille/yksityisterapeuteille joilla on valmius tuottaa edellä mainittua hoitoa.

LASTEN KANSSA LUETTAVAA:

Bourgeois, Paulette 2008. Franklinin huono päivä. Helsinki : Tammi.

Butler , M. Christina 2009. Kaapo Kanin känkkäränkkä. Karkkila :
Kustannus-Mäkelä.

Furman, Ben 2001. Elina kesyttää tiikerin. Helsinki : Satusiivet :
Lyhytterapiainstituutti

Korolainen, Tuula 2007. Kissa Killin kiukkupussi. Helsinki : Tammi.

Pelliccioni, Sanna 2013. Onni-poika tahtoo kaiken. Helsinki : Minerva.

Ross, Tony 2003. En tahdo nukkumaan. Helsinki : Lasten keskus.

LINKKIVINKIT:

<http://www.vau.fi/Perhe/Kasvatus/Kun-lapsi-lyo/>

www.theraplay.fi

www.papunet.net

KIRJAVINKIT:

Cacciatore, Raisa 2007. Aggression portaat. [Helsinki] : Opetushallitus, 2007

Cacciatore, Raisa 2008. Kiukkukirja : aggressiokasvattajan käsikirja - vauvasta kouluikään. Helsinki : Väestöliitto : VL-markkinointi.

Jernberg, Ann M. & Booth, Phyllis B. 2003. Theraplay - Vuorovaikutusterapian käsikirja. Helsinki : Psykologien kustannus Oy.

Keltinkangas-Järvinen, Liisa 1985. Aggressiivinen lapsi - Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki: Otava

Kupiainen, Sonja & Ollikainen, Sanna 2014. Nyt minä suutun! Menetelmiä aggressiivisesti ja levottomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tämän oppaan ovat koonneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen toimipisteen sosionomiopiskelijat Sonja Kupiainen ja Sanna Ollikainen yhteistyössä Leppävirran seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöiden kanssa.

LÄHTEET

Aurela, Anneli 1998. Sylissäpito elämänmuotona ja terapiana. Unipaps: Turun yliopisto.

Huttunen, Matti 2012. Lasten ja nuorten käytöshäiriö. Lääkärikirjassa Duodecim. Viitattu 20.3.2014.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00382

Jalanko, Hannu 2012. Levoton lapsi. Lääkärikirjassa Duodecim. Viitattu 20.3.2014.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00442

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1985. Aggressiivinen lapsi - Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki: Otava.

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito : työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä : PS-kustannus.

Laki lasten päivähoidosta 1973. 36/19.1.1973. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu

12.10.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Papunet 2014. Tietoa. Kommunikointikeinot. Kuvilla kommunikointi.
mistä kommunikointi kuvia? Viitattu 26.8.2014.

<http://papunet.net/tietoa/mista-kommunikointikuvia>

Saari, Katriina 2009. Tule, tule hyvä kakku : kuvitettuja toimintaohjeita
lapsen arkeen. Helsinki : Autismi- ja Aspergerliitto.

Sosiaaliportti 2012. Theraplay-menetelmä. Viitattu 20.3.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/theraplay/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/theraplay/)

Suomen theraplay- yhdistys ry. i.a. Mitä on theraplay? Viitattu 20.8.2014.

<http://www.theraplay.fi/index.php?k=4194>

Väestöliitto 2014 b. Aggressio. Tunteiden hallinta. Liikennevalomalli.
Viitattu 20.3.2014.

http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/aggressio/tunteiden_hallinta/liikennevalomalli/

Welch, Martha G. 1995. Syliaika. Helsinki: Art House.

Kuvat: Sonja Kupiainen ja Sanna Ollikainen